

12-C-21

KNIHOVNA

SBORNÍKU VĚD PRÁVNÍCH A STÁTNÍCH

VYDÁVANÁ

S PODPOROU ČESKÉ AKADEMIE ČÍS. FRANTIŠKA JOSEFA PRO VĚDY,
SLOVESNOST A UMĚNÍ.

A) ŘADA PRÁVOVĚDECKÁ. Čís. XX.

I. cov 4/2

PROBLEM MOBILARNÍ VINDIKACE

V ZÁPADOEVROPSKÉM PRÁVU MODERNÍM

A DĚJINNÝ JEHO VÝVOJ.

SWAZEK II.:

Číslo 2217/I.

KNIHA PRVÁ, EXPOSICE PROBLEMU: PRÁVA MODERNÍ. (I.)

PODAVÁ

JUDr. JOSEF VACEK,

C. K. SOUDNÍ ADJUNKT.

Motto:

„Dem Staate liegt nur daran, dass der
Besitz gewiss und sicher sei; ob man mit
Recht besitzt, mag ihn weniger kümmern.“

Goethe: Aus meinem Leben.

V PRAZE.

VYDAVATEL A NAKLADATEL: „SBORNÍK VĚD PRÁVNÍCH A STÁTNÍCH“
(BURSÍK & KOHOUT V PRAZE.)

1908.

Práva moderní.

Oddíl prvý:

Právo francouzské a jeho vliv na moderní zákonodárství romanské.

A) Code civil.

§ 1.

Návrhy Cambacèresovy a redakce Portalisova.

Zákonodárná práce, jež ve Francii na rozhraní století XVIII. a XIX. usiluje o sestavení kodexu civilně-právního, vykazuje období dvě.

Období první má svého zákonodárce v Cambacèresovi a spadá v dobu revoluční; období druhé spadá v dobu občanské reakce protirevoluční a jest nerozlučně spojeno s jménem Portalisovým.

I. Zvrátivše staré řády veřejnoprávní a pracující o stvoření nového útvaru společenského, chtějí mužové revoluce i soukromoprávní soužití občanstva upravití pravidly novými. Pokládají za vyloučeno, že mohlo by se pro úpravu soukromoprávních styků v republice použiti pravidel platných za vlády feudálního útvaru společenského, právě zvráceného; nechtějíce ani pro obor čistě soukromoprávní uznávati pásku vížící dobu současnou s dobou minulou: „O'y a-t-il de commun entre ce qui est et ce qui fut“, rozhorluje se v jedné ze svých revolučních řečí Robespierre.

Právo římské, v dobách předrevolučních vysoce ceněné, u mužů revoluce autority nepožívá; naopak jest nenáviděno co vydatná pomůcka, již v dobách minulých bylo využíváno k udržení jádra národa v porobě. Poukážeme v této příčině na kritiku Condor-

cetovu, tedy jednoho z nejmírnějších a nejvzdělanějších: „Le respect pour le droit des Romains a contribué à conserver quelques idées du droit naturel des hommes pour empêcher ensuite ces idées de s'agrandir et de s'étendre, comme nous avons du au droit romain un petit nombre de vérités utiles et beaucoup de plus de préjugés tyranniques.“¹⁾

Jediným pramenem nového práva pozitivního má býti uvažovací schopnost zákonodávce. Důmyslu tohoto důvěřuje se na veskrz. Že jedná se o úpravu látky objemu přeznačeného, mužům revoluce ani nepřipadá; přejíce si zákonů jednoduchých — nové nějaké legislature dvanáctitabulové — mají za to, že v ideální republice, jež tane jim na mysli, jsou soukromoprávní poměry a styky jednoduchými a že takovými pro vždy zůstanou: „Peu de lois suffisent à des hommes honnêtes; il n'en est jamais assez pour les méchants.“²⁾

II. Zákonodárci období druhého vědí, že základní hlediska zákonodárců revolučních jsou absurdními.

Myšlénka stvořiti kodex jednoduchý, kodex všímající si pouze nejprimtivnějších poměrů soukromoprávních, oceněna po zásluze co myšlénka, kterou stupeň soudobé civilisace naprosto vylučuje: „Les lois des douze tables sont sans cesse proposées pour modèle; mais peut-on comparer les institutions d'un peuple naissant avec celles d'un peuple au plus haut degré de richesse et de civilisation.“³⁾

Pochopuje se pak dále, že kodex civilněprávní v dobách rozkvětu a rozmanitosti soukromoprávních poměrů není možno stvořiti pouze z filosofických úvah zákonodárcových, že naopak pravidla zákonodávce musí prýšti z názorů dochovaných do doby zákonodárných prací: „Mais quelle tâche que la rédaction civile pour un grand peuple! L'ouvrage serait audessus des forces humaines, s'il s'agissait de donner à ce peuple une institution absolument nouvelle, et si, oubliant qu'il occupe le premier rang parmi les nations policées, on dedaignait de profiter de

¹⁾ Condorcet: Progrès de l'esprit humain str. 103.

²⁾ Takto omlo vá v předmluvě Cambacères stručnost návrhu svého zákona.

³⁾ Portalis: Discours, rapports et travaux inédits, publiés par vicomte Frédéric Portalis str 46; srovn. i názor vyjádřený l. c. str. 15. „Les codes des peuples se font avec le temps; mais, à proprement parler, on ne les fait pas.“

l'exercice de passé, et de cette tradition de bon sens, de règles et de maximes, qui est parvenue jusqu'à nous, et qui forme l'esprit des siècles.“⁴⁾

Následkem toho závěry domácí jurisprudence periody před-revoluční jsou zákonodárci hlavním pracovním materialem⁵⁾, a v nesnázích zákonodárcových těší se názory římskoprávní opětně autoritě rádce ceněného.⁶⁾

Novoty zamýšlí zákonodárci zaváděti pouze v případech naprosto nutných: „La doctrine des rédacteurs est... qu'il ne faut se permettre des changements, que lorsque la plus grande des innovations serait de ne pas innover.“⁷⁾ hlavně tam, kde soukromoprávní pravidla dob předrevolučních odporují zásadě občanské rovnosti, kteroužto zásadu i civilní zákonodárci umiňuie si provésti ve všech jejích důsledcích: „Faire disparaître de la législation civile les différences et les distinctions qui tenaient à des (ces) vanités sociales.“⁸⁾

§ 2.

Názory Cambacèresovy a Portalisovy o ochraně vlastnictví.

Pochopení pro socialní význam individuálního vlastnictví nacházíme sice u zákonodárců obou období. Kdežto však Cambacères spatřuje socialní význam individuálního vlastnictví vý-

⁴⁾ Portalis l. c. str. 4.

⁵⁾ Connait-on un peuple qui se soit donné un Code civil tout entier, un Code absolument nouveau, rédigé sans égard pour aucune des choses que l'on pratiquait auparavant. Interrogeons l'histoire; elle est la physique expérimentale de la législation. Elle nous apprend qu'on a respecté partout les maximes anciennes, comme étant le résultat d'une longue suite d'observations. Jamais un peuple ne s'est livrée à la périlleuse entreprise de se séparer subitement de tout ce qui l'avait civilisé, et de refaire son existence. Portalis l. c. str. 96.

⁶⁾ La plupart des auteurs qui censurent le droit romain avec autant d'amertume que de légèreté, blasphément ce qu'ils ignorent. Portalis l. c. 19.

⁷⁾ Portalis l. c. str. 75. Srovn. i l. c. str. 20: „Il est utile de conserver tout ce qu'il n'est pas nécessaire de détruire: les lois doivent ménager les habitudes, quand ces habitudes ne sont pas de vices.“

⁸⁾ Portalis l. c. 98.

hradně v tom, že toto zaručuje jednotlivcům možnost existence: „Trois choses sont nécessaires et suffisent à l'homme en société: être maître de sa personne, avoir des biens pour remplir ses besoins; pouvoir disposer pour son plus grand intérêt de sa personne et de ses biens,“¹⁾ uvažuje Portalis u věci mnohem hlouběji; chápe, že myšlenka individuálního vlastnictví účinně podpořila utvoření se sociálního celku a že jest nepohřešitelnou vzpruhou sociálního života, zaručujíc sociálnímu celku zdatný rozvoj uvnitř i moc na venek: „C'est la propriété, qui a fondé des sociétés humaines, c'est elle qui a vivifié, étendu, agrandi notre propre existence, c'est par elle que l'industrie de l'homme — cet esprit de mouvement et de vie qui anime tout — a été porté sur les eaux et a fait éclore tous les germes de richesse et de puissance.“²⁾

Praktický důsledek tohoto různého filosofického nazírání obou zákonodárců jeví se pak skutečně v návrzích pravidel, týkajících se zákonného uznání vlastníkova nakládání s majetkem na případ smrti: Kdežto Cambacères způsobem dosud neslýchaným obmezuje volnost testovací, jeví se Portalis, přes zájem, jenž i on chová o další stejnoměrnou existenční způsoblost členů rodiny zůstavitelovy, u věci mnohem liberalnějším.³⁾

Uvažujíc o tak zvaném absolutním charakteru práva vlastnického ohledně věcí movitých, to jest o otázce, vymůže-li vlastník věc svého majetku i na osobě, která svoji držbu neodvodila přímo z držby vlastnickovy, oba zákonodárci tvoří pravidla, jež na prvý pohled zdají se modernímu kritiku, svažujícímu základní různé názory obou na cíle kodifikace, na způsob legislační práce a na sociální význam vlastnictví, úplně nepochopitelnými.

Cambacères, jenž chce vypracovati pravidla zjednodušující pokud možno právní soužití občanstva, jenž nechce se dáti vésti jurisprudencí předchozí a jenž přiznává sociální význam myšlence individuálního vlastnictví pouze proto, že jednotlivcům tvořícím sociální celek zaručuje možnost existenční, uznává v principu

¹⁾ Lc. str. XXIII.

²⁾ Lc. str. 212.

³⁾ Cambacères navrhuje omezení volnosti testatorovy na desetinu pozůstalostního jmění, má-li též descendenty, na šestinu pozůstalostního jmění, má-li též za dědice sourozence; ohledně názorů Portalisových srovnej příslušná ustanovení C. c.

t. zv. absolutní charakter movitého vlastnictví a obmezuje jej toliko ústavem vydržení:

„La possession des meubles et effets mobiliers tenus autrement qu'à titre universel et hors le cas de vol en opère la prescription par deux ans“ (čl. 116 návrhu prvního); „les meubles et effets mobiliers possédés autrement qu'à titre d'héritier et hors le cas de vol à l'égard de celui qui a commis ce délit se prescrivent par deux ans“ (čl. 139 návrhu druhého).¹⁾

A přec jest pravidlo, které dává vlastníku možnost vymoci věc i na třetím jejím držiteli, pravidlem posvěceným věky předchozími, pravidlem, které předpokládá u zákonodárce navyklost řešiti složité právní poměry; ochota šetřiti absolutního charakteru vlastnictví ztěžka může pak býti předpokládána u zákonodárce, jenž nechápe sociálního významu individuálního vlastnictví v celém jeho dosahu.

Naproti tomu Portalis, který má býti a jest poučen o absolutním charakteru vlastnictví jak domácí jurisprudencí tak i názory římskoprávními, který dále nikterak nehrozí se myšlenky, že jest mu upravití složité právní poměry národa vysoce kulturního, a který konečně chce, neb aspoň má chtíti, chrániti ideu vlastnictví co nejučinněji,²⁾ přijímá v zákonná pravidla zásadu, po jejíž rozumu vlastníku principiálně se nedopouští vymoci věc od třetího držitele.

Proč Cambacères přes svoje základní názorová hlediska uzákoňuje pravidlo všeobecně uznávající absolutní charakter

¹⁾ Rozumí se, že podkladem vydržení může býti pouze držba kvalifikovaná držitelovým právním titulem a jeho dobrou vírou; kromě tohoto způsobu vydržení (vydržení řádné) zná Cambacères i vydržení na základě držby nekvalifikované (vydržení mimořádné, dle Cambacèresa patnáctileté; Od. 691. III. návrhu). Výjimku ohledně vydržení věcí držných právem dědickým (výraz „titre universel“ návrhu prvního rovná se výrazu titre d'héritier užitému v návrhu druhém) přejímá Cambacères z dřevního práva francouzského, které pro věci tohoto druhu ať movité neb nemovité mělo ústav zvláštního vydržení (kvalifikovaného) desetiletého. Ohledně výjimky druhé sluší si uvědomiti, že Cambacères v druhém svém návrhu oproti návrhu prvnímu dopouští i vydržení věci kradené.

²⁾ Nul ne peut être contraint de céder sa propriété, si ce n'est pour cause d'utilité publique et moyennant une juste et préalable indemnité, (Portalis l. c. 218 a k tomu čl. 544 C. c.)

mobilárního vlastnictví, domyslí se kritik při hlubším ohledání věci snadno, třebaš Cambacères sám vysvětlení nepodává: jeť idea absolutního charakteru vlastnictví u člověka kulturního tak vžitou, že týž snadno pokládá ji přímo za ideu přirozenou, za ideu, jež s předchozím vývojem právním nijak nesouvisí; při uvažování čistě aprioristickém ztěžka pak napadne, že by idea tato v praksi života mohla míti důsledkem nějakou zvláštní komplikaci právních poměrů mezi jednotlivci.

S motivy nazírání Portalisova seznámíme čtenáře ihned, jakmile jej přesvědčíme, že týž — a jest to pro zvláštní stylisaci příslušného zákonného místa naprosto nutno — skutečně v principu mobilární vindikace nedopouští, a jakmile i vyložíme, pro které případy stanoví z principu uvedeného výjimku.

§ 3.

Výklad textů čl. 2279 a 2280 Cod. civ.

Zákonná pravidla o mobilární vindikaci jsou ve francouzském Code civil ustanovena čl. 2279 a 2280. Články tyto znějí následovně:

En fait de meubles, la possession vaut titre. Néanmoins celui qui a perdu, ou auquel il a été volé une chose, peut la revendiquer pendant trois ans, à compter du jour de la perte ou du vol, contre celui dans les mains duquel il la trouve, sauf à celui-ci son recours contre celui duquel il la tient. (Čl. 2279.)

Si le possesseur actuel de la chose volée ou perdue l'a achetée dans une foire ou dans un marché, ou dans une vente publique, ou d'un marchand vendant des choses pareilles, le propriétaire originaire ne peut se la faire rendre qu'en remboursant au possesseur le prix qu'elle lui a coûté. (Čl. 2280.)

Pravidlo obsažené v druhém odstavci čl. 2279 jakož i ustanovení čl. 2280 jsou úplně jasná: Vlastník, jemuž byla věc ukradena neb který ji ztratil, vymůže věc na třetím jejím držiteli¹⁾ do doby tří let, počítáno od okamžiku pozbytí držby; ve

¹⁾ Srovnej v tomto směru jednak zcela zřetelné znění čl. 2280 a z čl. 2279 obrat: „Sauf à celui-ci son recours contre celui duquel il la tient.“

zvláštních případech, v nichž věc tohoto druhu vymáhána na třetím držiteli, který ji koupil na trhu, v prodeji veřejném neb od obchodníka prodávajícího věci podobné, lze vlastníku do tří let sice rovněž věci vymoci, jest však mu uložena povinnost odškodniti třetího držitele věci náhradou kupní ceny. Po uplynutí zmíněné lhůty tříleté vlastníkovu žaloba na třetího držitele věci ukradené neb ztracené místa nemá.

Zbývá rozřešiti otázku, jaké pravidlo jest vyjádřeno formulí obsaženou v prvním odstavci čl. 2279. Formule tato na prvý pohled jest ovšem nejasnou. Máme však za to, že již při prosté četbě čl. 2279 smysl formule této se podává: druhý odstavec tohoto čl. dopouští totiž vindikaci věci ukradené neb ztracené do tří let co v ý j i m k u¹⁾ z principu uzákoněného v prvním odstavci tohoto článku zmíněnou formulí; i nemůže formule tato znamenati nic jiného než princip, který v zásadě vindikace, to jest vlastnické žaloby na třetího držitele pro věci movité nedopouští.

Správnost tohoto výkladu citované formule dokazuje pak dále místo, jež tato zaujímá v systému zákonném: zákon francouzský, pojednávaje ve společném titulu o vydržení i promlčení,²⁾ obírá se v poslední kapitole tohoto titulu pravidly o času potřebném k těm kterým případům vydržení a promlčení;³⁾ v závěrečném oddíle této kapitoly probírá otázku promlčení některých z v l á š t n í c h žalob civilních;⁴⁾ v člancích 2279 a 2280 zařazených v tento závěrečný oddíl uvažuje pak zákonodárce o promlčení vlastnické žaloby na třetího držitele věci a rozhoduje se žalobu tohoto druhu v principu potlačiti a do-

¹⁾ Srovnej naprosto jasný výraz „Néanmoins“, jímž počíná výjimečné ustanovení obsažené v druhém odstavci čl. 2279.

²⁾ Titre XX.: „De la prescription“; rozumí se jednak acquisitive jednak extinctive. Srovnej text čl. 2219: „La prescription est un moyen d'acquérir ou de se libérer par un certain laps de temps, et sous les conditions déterminées par la loi“.

³⁾ Kapitoly citovaného titulu jdou za sebou následovně: I. Dispositions générales. II. De la possession. III. Des causes qui empêchent la prescription. IV. Des causes qui interrompent ou qui suspendent le cours de la prescription. V. Du temps requis pour prescrire.

⁴⁾ Oddíly kapitoly poslední jsou: I. Dispositions générales. II. De la prescription trentenaire. III. De la prescription par dix et vingt ans. IV. De quelques prescriptions particulières.

pustiti ji pouze v případech výjimečných, v kterýchžto případech pak ustanovuje, že žaloba tohoto druhu promlčuje se ve třech letech.

Zákonná tato pravidla o mobilární vindikaci nejsou nikterak Portalisem stvořena samostatně; jsou naopak vyčerpána z Bourjonova díla „Traité du droit commun de la France“ zúplna. Rozdíl mezi přesnými pravidly Portalisovými a rozvleklými výklady Bourjonovými jest ovšem očividný: Bourjon, který — první z pravoznalců období předchozího — přikládá formuli „en fait de meubles possession vaut titre“ význam pravidla materiálně-právního, užívá zdánlivě formule této co principu všeobecného, a lze teprve z analogie výjimek jím z principu dopouštěných se domysleti, že princip jím hlásaný dopadá výlučně na problem žalob vindikačních ve vlastním slova smyslu. Naproti tomu Portalis, čerpaje z Bourjona, ví, že tento formulí citovanou vyjadřuje princip speciálně dopadající na případy, v nichž vlastníkem poháněn třetí držitel věci a uvádí formuli tuto v tomto smyslu v systém zákonný.¹⁾

Z citovaných zákonných míst jest patrné, že ani formule chovající v sobě princip o nepřípustnosti mobilární vindikace ani zákonné texty, jež vykládají o výjimkách z principu tohoto, nikterak nerůzní mezi případy, v nichž držitel poháněný vindikací nabytí věci v úmyslu nabytí jí za vlastní, na základě právního titulu a v dobré víře a mezi případy, v nichž naříkaná držba není kvalifikována tímto způsobem.

Již z tohoto důvodu zdá se kritiku, který výhradně pátrá po pravém obsahu zákona, odvážným tvrzení, že pravidla obsažená v člancích 2279 a 2280 dopadají výlučně na případy držby kvalifikované způsobem nahoře označeným.

Interpretace tohoto druhu jest však právě v novější doktríně francouzské interpretací běžnou.

Místo správného výkladu citovaných míst zákonných: Mobilární vindikace v principu není připuštěna; výjimku z principu

¹⁾ Bourjon této nepřesnosti ovšem vyvarovati se nemůže, ježto svůj názor o materiálně-právním významu naší formule čerpá bezprostředně z pramenů, které, užívajíce formule ve smyslu pouze processuelním, dávaly jí dopadati na každého žalovaného držitele věci. Jinak Portalis, který snaží se pouze uzákoniti vlastní obsah Bourjonových výkladů.

tohoto dopouští zákon pro věci vlastníku ukradené neb jím ztracené; v těchto výjimečných případech jest pak vindikace omezena na dobu tří let (a kromě toho ve zvláštních případech čl. 2280 podmíněna vindikantovou povinností držitele odškodniti) — bývá tu hlásán výklad:

Code civil uznává v principu možnost mobilární vindikace a tento princip pouze omezuje:

1. na prospěch držitele kvalifikovaného

a) v případech pravidelných (první odstavec čl. 2279) bez ohledu na dobu uplynulší od vlastníkovy pozbytí držby;

b) ve zvláštních případech (druhý odstavec čl. cit.) t. j. v případech, v nichž vlastníku byla věc ukradena neb jím ztracena, po třech letech od vlastníkovy pozbytí držby; do tří let vindikace má tu průchod jednou zcela volný, jednou za současného odškodnění držitele vlastníkem (čl. 2280).

2. na prospěch držitele nekvalifikovaného všeobecnou třicetiletou lhůtou promlčecí, již podléhá i vlastníkův nárok na třetího držitele o vrácení věci movité, ať jedná se o případy pravidelné neb zvláštní.

Vykladací system tohoto druhu, pokud čerpá ze zákonného textu, nachází jedinou oporu v terminu „possession“, užitém ve formulí prvního odstavce čl. 2279. V tomto směru bývá argumentováno asi takto: Formule „en fait de meubles possession vaut titre“ užívá zákon v titulu věnovaném problému vydržení; základem vydržení nemůže pak býti jakékoliv držební faktum, nýbrž pouze držba kvalifikovaná držitelovým animem domini, právním titulem a dobrou vírou; následkem toho jest i termin užitý v citované formulí vykládati co terminu mající na mysli držbu hodící se k vydržení.

Odvážný tento vykladací system, jenž nedbá ani pramenů zákonodárcova nazírání na problem mobilární vindikace ani motivů, jimiž tento nazírání svoje obhajuje, jest neudržitelným i pro sám doslov zákona:

Titul XX., v němž jsou zařazeny čl. 2279 a 2280, nezabývá se výhradně problemem vydržení (prescription acquisitive), nýbrž i problemem promlčení (prescription extinctive). Je-li jisto, že terminu „possession“ užívá zákonodárce ve smyslu držby kvalifi-

kované při pravidlech, týkajících se vydržení, jest naopak právě tak jisto, že při pravidlech o promlčení chápe zákonodárce termín „*possession*“ ve smyslu jakéhokoli v držebního fakta. I patrně, že z umístění formule citované v titulu XX. nelze ještě nikterak odvozovati, že by termín „*possession*“ formulí užitý znamenal pojem držby kvalifikované. Pro výklad, co tanulo zákonodárci na mysli při užití termínu „*possession*“ v prvním odstavci čl. 2279, poskytuje samozřejmě přecenný material odstavec druhý článku tohoto. Z doslova pravidla vyjádřeného v tomto druhém odstavci čl. 2279, plyne pak nad světlo jasněji, že zákonodárce tu vykládá o promlčení žaloby vindikační, nikoliv o vydržení věci cizí, ježto klade důraz nikoliv na dobovou kontinuitu držby žalovaného, nýbrž pouze na dobu, uplynulou od vlastníkova pozbytí držby. Uznáváme-li pak — a jinak vůbec nelze — že pravidlo toto jest pravidlem obsahujícím výjimku z principu, vyjádřeného prvním odstavcem téhož článku, usuzujeme s naprostou jistotou, že termín „*possession*“, zákonodárcem v prvním odstavci čl. tohoto užitý, jest jím míněn ve smyslu termínu běžného v nauce o promlčení, t. j. ve smyslu jakéhokoli v držebního fakta.

Nežli přikročíme k výkladům o způsobu, jímž Portalis odůvodňuje svoje názory na problem mobilární vindikace, jest ještě objasnit otázku následující:

Vyložili jsme nahoře, že pravidla obsažená v čl. 2279 jsou pravidly dopadajícími výlučně na třetího držitele věci movité; v úvahách dalších jsme pak dovedli, že pravidla zmíněná nikterak nezamýšlejí různiti mezi přerozmanitými případy, které odlišují se od sebe způsobem nabývacího aktu třetího držitele. Tento náš závěr mohl by pak čtenáři zavdati příčinu k mínění, že francouzský občanský zákoník nedopouští vlastníku vymoci věci na osobě, která jí nabyla co dědic vlastníkova smluvníka.

Mínění toto bylo by však naprosto nesprávné:

Dlužno sice uznati, že výhradní pramen názorů Portalisových, kniha Bourjonova, neposkytuje u věci této náležitého jasného poučení, ba, že naopak naprosté přeceňování sociálního významu pravidla nedopouštějícího mobilární vindikace přímo svádí k závěru, že Bourjon pokládá za věc samozřejmou, dopadá-li formule „*en fait de meubles possession vaut titre*“ na třetího držitele, nabyvšího věci dědictvím.

Nesmí se však zapomenouti, že ještě v jurisprudenci Bourjonovi soudobé panuje názor, že osobu dědicovu v oboru majetkového práva jest pokládati za pokračovatele osoby zůstavitelovy, a že tudíž veškerý nároky, týkající se majetku zděděného, mají proti osobě dědicově zúplna týž průchod, jako kdyby byly vzneseny proti zůstaviteli ještě za života téhož.

Jest patrně, že, najdeme-li v systému Code civil tento princip, jest nevyhnutelno názory zákona na problem mobilární vindikace vykládati pod zorným úhlem tohoto principu.

V tomto směru lze pak skutečně konstatovati, že Portalis názor o kontinuitě zděděného majetku dědicova s majetkem zůstavitelovým dodržuje do nejkrajnějších jeho důsledků, stanově v čl. 2237, že dědic vlastníkova smluvníka věc zděděnou nemůže vydržeti¹⁾. Následkem toho jest patrně, že ani zásady vyjádřené formulí „*en fait de meubles de possession vaut titre*“ nelze užití na třetího držitele, jenž věci nabyt co dědic.

Ohledně otázky právě řešené jest výsledek našich výkladů v naprostém souladu s míněním všeobecně panujícím v moderní francouzské doktríně. Tato souhlasně prohlašuje, že pravidla obsažená v čl. 2279 nedopadají na „*universalités de meubles*“ na „*meubles possédés à titre universel*“, že zmíněná pravidla nechrání toho, kdo věci nabyt co dědic.²⁾

¹⁾ Čl. 2237: „*Les héritiers de ceux qui tenaient la chose à quelqu'un des titres désignés par l'article précédent ne peuvent non plus prescrire*“, u srovnání s čl. 2236: „*Ceux qui possèdent pour autrui ne prescrivent jamais, par quelque laps de temps que ce soit. Ainsi le fermier, le dépositaire, l'usufruitier, et tous autres qui détiennent précairement la chose du propriétaire, ne peuvent la prescrire.*“

²⁾ Srovn. Troplong „*Le droit civil expliqué suivant l'ordre des articles du Code*“, čís. 1066; Marcadé „*Explication théorique et pratique du Code Napoléon*“, čís. 4. Aubry a Rau „*Cours de droit civil*“, díl II. § 183, pozn. 18; Laurent „*Principes de droit civil français*“ díl XXXII., čís. 565. Baudry-Lacantinerie a Tissier: *Traité théorique et pratique sur le droit civil*, čís. 839, Folleville „*Essai sur la possession des meubles*“, str. 80. Závěr francouzské jurisprudence není však vždy důsledkem úvah, jež nahoře jsme uvedli, nýbrž naopak bývá důsledkem theorie o nemožnosti držby souhrnu věci movitých; důsledkem toho bývá tu a tam — dle našeho mínění zcela neoprávněně — hlášána zásada, že legatář ochráně pravidel čl. 2279 se těší; srovn. v příčině této příkladně Folleville l. c. str. 65.

§ 4.

Motivy Portalisovy.

Ve své řeči přednesené v zákonodárném sboru dne 1. pluviosu r. 9. Portalis oznamuje, že schvaluje zásadu, dle níž z pravidel upravujících občanské styky obchodní jest žalobu vindikační vymýtití: „On fait très sagement . . . d'écarter des affaires de commerce, les actions revendicatoires.“¹⁾

O tom, co míní slovy „affaires de commerce“, Portalis v uvedené řeči, před schválením vytknuté zásady, byl již poučil, vyloživ, že styky obchodními jsou styky o majetek movitý, kdežto styky čistě civilně právními jsou styky o majetek nemovitý: „La distinction des immeubles et des richesses mobilières, nous donne l'idée des choses purement civiles et des choses commerciales. Les richesses mobilières sont le partage du commerce; les immeubles sont particulièrement du ressort de la loi civile.“²⁾

Důvod, pro který zásada o nepřipustnosti vindikace věci movité schvalována, vykládá Portalis zcela zřetelně:

Majetek nemovitý jest majetkem na venek zjevným, neskrytelným, a lze snadno sledovati faktické i právní jeho osudy, majetek movitý naproti tomu přechází z ruky do ruky rychle a skrytě, tak že sledování jeho osudu jest téměř nemožným. Následkem toho lze se soudci o totožnosti předmětu sporem vymáhaného snadno přesvědčiti, jedná-li se o věc nemovitou, kdežto, jedná-li se o věc movitou, setkává se soudce v tomto ohledu s překážkami nepřekonatelnými:

„Ces sortes d'affaires roulent sur des objets mobiliers qui circulent rapidement qui ne laissent aucune trace, et dont il serait presque toujours impossible de vérifier et de reconnaître l'identité; mais on ne pourrait, sans injustice et sans absurdité, refuser

¹⁾ Portalis l. c. str. 52.

²⁾ Portalis výrazem „Choses commerciales, affaires commerciales“ nikterak nemíní předměty neb styky, jež jest podřídití zvláštnímu zákoníku obchodnímu: „Le commerce ordinaire de la vie civile, uniquement réduit aux engagements contractés entre des individus que leurs besoins mutuels et certains convenances rapprochent, ne doit pas être confondu avec le commerce proprement dit“ . . . (Portalis l. c.)

d'admettre les actions revendicatoires dans les affaires civiles, presque toutes relatives à des immeubles qui ont une assiete fixe, que l'on peut suivre en quelques mains qu'ils passent, et qui, par leur permanence, rendent possibles, et même faciles, toutes les discussions que l'intérêt de la justice peut exiger.“¹⁾

Portalis jest si dobře vědom, že pravidlo, které zásadně nedopouští mobilární vindikace, jest v rozporu se základním názorem ovládajícím vůbec pravidla zákona navrhovaného, t. j. s názorem o nutnosti žádati na každém, kdož soukromoprávně se stýká, dobrou víru. Má však za to, že právě pro styky obchodní, t. j. pro styky o majetek movitý, jest dopustiti ze základního názoru tohoto některé výjimky; za jednu²⁾ z těchto výjimek pokládá pak právě a to z důvodů nahoře uvedených případ mobilární vindikace a nehrozí se nikterak důsledků, že za platnosti pravidla, které v principu nedopouští vindikaci věci movité, jest chráněn případně i nabývací akt osoby nepoctivé.

O tom, že Portalis jest si vědom rozporu mezi pravidlem potlačujícím mobilární vindikaci a pravidlem, jež vznik jakéhokoliv práva majetkového podmiňuje dobrou vírou nabyvatelovou, že dále přes rozpor tento hlásá oprávněnost pravidla prve

¹⁾ Portalis l. c.; srovn. k těmto motivům Portalisovým výklady Bigot-Preamenauovy: „Il est d'ailleurs impossible le plus souvent d'en constater l'identité et de les suivre de main en main. Il faut éviter une procédure qui serait sans nombre et qui le plus souvent excéderait la valeur de l'objet de la contestation. Ces motifs ont dû faire maintenir la règle générale suivant laquelle „en fait de meubles la possession vaut titre“; to, co k těmto motivům přidává Bigot-Preamenau ze svého, vzbuzuje ovšem důvodné pochyby o tom, zda týž rozumí smyslu, jež Portalis formuluje „en fait de meubles possession vaut titre“ příkládá: zdůvodňuje Bigot-Preamenau citovanou formulu dále úvahou, že právo domácí neznalo rozdílu mezi žalobou posesorní a žalobou petitorní ohledně mobilíí (!!!) „Le droit romain accordait sous le nom d'interdictum utrubi une action possessoire à ceux qui étaient troublés dans la possession d'une chose mobilière. Mais dans droit français on n'a jamais admis à l'égard des meubles une action possessoire distincte de celle relative à la propriété, on y a vu le seul fait de la possession comme un titre; on n'en a pas ordinairement d'autres pour les choses mobilières.“ Fenet: Recueil complet des travaux préparatoires“, díl XV., str. 600.

²⁾ Za druhou z těchto výjimek pokládá pak týž nepřipustnost „lae-sionis ultra dimidium“ pro styky o věc movitou. (Portalis l. c. 53.)

uvedeného, nemůže býti kritik nestranný v pochybnosti. Uvádí Portalis v citované řeči před větou schvalující potlačení mobilární vindikace bezprostředně reminiscenci na princip o nutnosti dobré víry pro soukromoprávní styky: „Sans doute, en matière civile, comme en matière commerciale, il faut de la bonne foi . . . ; mais, pour garantir cette bonne foi . . . on aurait tort de raisonner sur les affaires civiles comme sur les affaires de commerce“, a cení právě zásadu o potlačení mobilární vindikace co jeden z případů výjimečných,¹⁾ v němž nelze bráti ohledu na zásadu žádající pro smluvní styky dobré víry.

Portalisovy motivace principu o nepřípustnosti mobilární vindikace ovšem nelze schváliti: Jest sice pravdou, že identita předmětu sporového zjistí se ve sporu o věc nemovitou snadněji než ve sporu o věc movitou;²⁾ avšak důkazové obtíže ohledně identity³⁾ sporového předmětu jsou i v případě vindikace mobilární snadno překonatelnými a nemohou býti nikterak příčinou závěru, že jest lépe vlastníkův nárok zásadně potlačit. A dále: tyto důkazové obtíže jsou úplna stejnými i v případech, v nichž věc byla vlastníku ukradena neb jím ztracena. Po rozumu motivace Portalisovy jest naprosto nemožno naléztí důvod, z něhož též v případech posléz uvedených výjimečně vindikaci dopouští.⁴⁾

Na omluvu Portalisovu jest však nestrannému kritiku uvéstí následující:

I. V člancích 2279 a 2280 nemíní Portalis uzákoniti zásady nové; věří Bourjonovi, že zásady tyto byly zásadami, které uplat-

¹⁾ V Arg. kontext místa nahoře uvedeného, jenž zní: „On fait très sagement *par exemple*.“

²⁾ Ježto věc nemovitá jest věcí na venek neskrytelnou, a každý, kdo o ni se zajímá, snadno se dozví, kdo jest jejím vlastníkem, po případě od koho jí nynější vlastník nabyl.

³⁾ Důkazové nesnáze týkají se totiž případně rozřešení otázky práva k spornému předmětu.

⁴⁾ Totéž platí ovšem i pro theorii Bourjonovu; v době, kdy formule „en fait de meubles possession vaut titre“ užíváno bylo ve smyslu pouze procesuelně právním, výjimky pro tyto případy vyvinuly se přirozeně z toho důvodu, že, ježto vindikantu jest důkaz o tom, jak žalovaný držitel věci nabyl, nemožným neb aspoň velmi nesnadným, mohl po případě pro princip procesuelně právní zmařen býti úspěch nároku vindikantova ve prospěch toho, kdo věc mu přímo ukradl, neb kdo věc vindikantem ztracenou nalezl.

nyly se v judikatuře pařížského Châteletu, ba věří snad dokonce epigonům Bourjonovým, Dessesartsovi a Cottreauovi, že zásady tyto byly zásadami, v nichž v celé Francii jurisprudence období předchozího právě vyvrcholila. Pokládaje zásady tyto za zásady, jichž účelnost dostatečně jest doložen a jejich minulostí, Portalis nezkoumá blíže otázku, proč z principu o nepřípustnosti vindikace jest dopouštěna výjimka pro věci ukradené a ztracené; obmezuje se pak na výklady, jimiž chce i z vlastního fondu uvažovacího přispěti k obhájení principu o nepřípustnosti vindikace, přehlíží, že výklady tyto, jsou-li správnými, nedovolují vůbec, aby z obhajovaného principu byla dopuštěna jakákoliv výjimka.

2. Bourjon hlásá svoji theorii ve jmenu bezpečnosti právních styků, ba dokonce ve jménu ohledů na veřejný pořádek; Portalis těchto motivů Bourjonových nepřejímá, nemoha se patrně domyslití, v čem spočívati má tento význam pravidla potlačujícího mobilární vindikaci. Nelze však přehlédnouti, že zákonodárná práce Portalisova spadá v období, v němž ve Francii vše volá po obnovení veřejného pořádku, a jest zcela dobře možno, že zvučná fráze Bourjonova o vlivu pravidla potlačujícího mobilární vindikaci z ohledů na pořádek veřejný, třebas by Portalis přirozeně nechápal souvislosti mezi pravidlem tohoto druhu a udržením pořádku veřejného, měla za následek, že Portalis netroufá si praktický dosah pravidel přejímaných z Bourjona vůbec blíže prozkoumati.

3. Nedá se upříti, že, kdyby v moderním právním životě bylo lze vůbec provésti ideu nepřípustnosti mobilární vindikace, znamenalo by provedení ideje této značné zjednodušení právního soužití, ježto by spory o věc movitou zůstaly omezeny na púhony držitelů nabyvších věcí přímo od žalobců. Snad uvědomil si Portalis důsledek tento, třebas že o věci ve spěchu legislačních prací výslovně se nezmiňuje. Uvědomíme-li si pak, že Portalis pracuje na stavbě zákonného svého systému v době, v níž ve Francii čeká se následkem stálých vítězství zbraní Napoleonových čím dále tím větší rozšíření území francouzského, které bude v dohledné době podřídití netoliko vojenské moci, nýbrž i zákonům francouzským, právě se tvořícím, připustíme možnost, že Portalis přes to, že ví, že pracuje o zákonu pro so-

cialní celek vysoce kulturní, a že tudíž jest mu sestaviti zákon složitý, předvídající přerozmanité způsoby soukromoprávních styků, pokládá si za úlohu zvláště čestnou přispěti svým zákonem k zjednodušení styků právních a učiniti takto kodex francouzský snadněji přijatelným národům cizím.

B) Francouzská doktrina.

§ 5.

Ú v o d.

Moderní doktrina francouzská — vzato v celku — nechápe pravý obsah zákonných pravidel o mobilární vindikaci, nejsou s to vmysleti se ve způsob uvažování zákonodávce, aniž oceniti vliv okolností vnějších, jimž zákonodávce při stavbě svých pravidel podléhal.

Moderní doktrina francouzská nemůže pochopiti, že v systém zákonný jest zařaděn princip neuznávající absolutní charakter mobilárního vlastnictví, nemůže pochopiti dále, že na úkor nároku vlastníkova ma býti chráněn i nepoctivý třetí držitel věci: jeť v dobách moderních absolutní charakter vlastnictví pojmem ode dávna vyjasněným i v nazírání vrstev nejširších, a pravidlo, jež pak pro určité případy absolutní působnost práva vlastnického obmezuje, zdá se modernímu právoznalci, vychovanému v tradicích římskoprávních, býti ospravedlnitelným pouze tehdy, prospívá-li držiteli poctivému.

Moderní právoznalec francouzský, vycházející z těchto předpokladů, věnuje pravidelně pouze povrchní pozornost souvislosti pravidel zákonných s precedencemi historickými a myšlénkovému pochodu zákonodávce sama.

Sluší konečně i uvážiti, že moderní právoznalec francouzský jest zvyklý přesnému a jasnému vyjádření pravidel zákonných textem zákonným, a že tudíž okolnost, že zákon vyjadřuje princip neuznávající charakter absolutního vlastnictví formulí, jež, posuzována sama o sobě, zdá se býti pravidlem dosahu pouze procesuelně právního, jest okolností výklady značně ztěžující.

Studie naše pokusí se podati v krátkosti přehledný nástin o výkladových systémech, jež uplatnily se v moderní francouzské doktríně ohledně pravidel obsažených v čl. 2279.

V referátě svém podáváme přehled:

I. O výkladech formule „en fait de meubles possession vaut titre“.

II. O výkladech týkajících se výjimečného pravidla obsaženého v druhém odstavci citovaného článku.

§ 6.

I. Výklad formule „en fait de meubles possession vaut titre“.

Referát svůj počínáme zprávou o oněch výkladových systémech, které nepokládají formule „en fait de meubles possession de titre“ za pravidlo dopadající výlučně na problem mobilární vindikace, to jest, které mají za to, že zmíněná formule dopadá na každého držitele movitosti, tudíž i na držitele, jenž držby věci nabyt bezprostředně z majetkové sféry vlastníkovy.

Systemy tohoto druhu jsou následující:

A) Formule „en fait de meubles possession vaut titre“ není vůbec pravidlem materiálně právním, nýbrž pouze pravidlem procesuelně právním, které zprošťuje držitele movitosti jakékoliv povinnosti důkazní a žádá na vlastníku, aby dokázal, že žalovaný není oprávněn věc držeti.

Autorem výkladu tohoto jest první komentátor francouzského civilního práva Toullier.¹⁾

Řeše pak otázku, jakým že vlastně způsobem nazírá zákonodávce na problem mobilární vindikace ve směru m a t e r i e l n ě - p r á v n í m, Toullier jeví se čtenáři co typ právoznalců období minulého, předkodifikačního, kteří v jakýchkoli výkladových nesnázích utíkali se s klidným svědomím na radu k názorům vyjádřeným v kompilaci Justinianské. Hlásáť bez rozpaků dále, že v moderním francouzském právu občanském jest v principu uznána volnost mobilární vindikace, a že tato jest omezena ústavem římskoprávního vydržení tříletého. Ve vý-

¹⁾ Code civil, díl XIV., str. čís. 104 a násl.

kladu tomto Toulliera nikterak nemýlí, že ani výjimečné pravidlo článků 2279 nezná ústavu vydržení, ježto nikterak nežádá na žalovaném bránícím se vindikaci, aby týž držel věc vlastníku ukradenou neb jím ztracenou po dobu tří let, nýbrž, pokládajíc za rozhodnou pouze okolnost, že věc vlastníkem vindikovaná vyšla z držby jeho před třemi lety, spokojuje se sebe kratší držbou žalovaného.

V zákoně samém nachází pak Toullier pro svůj výklad oporu jedinou: doslov formule samy, dle něhož držba p l a t í za titul právní, a který tedy výslovně netvrdí, že držba s t á v á se právem.

Z historie právní dokazuje Toullier správnost výkladu svého tím, že pokouší se dovoditi, že Bourjon ve svých výkladech o formulí „en fait de meubles possession vaut titre“ nikterak netlu- močí názor běžný tehdejší jurisprudence domácí.

Neudržitelnost vykladacího systému Toullierova jest nepopíratelnou pro toho, kdo věnuje náležitou pozornost historii mobilární vindikace v právu francouzském, motivům zákonodár- covým a konečně i souvislosti citované formule s pravidlem vy- jádřeným v druhém odstavci čl. 2279. Nicméně jest velezajímavé konstatovati, že v moderní judikatuře francouzské až do doby nejnovější ¹⁾ skutečně udržuje se názor, vykládající cit. formuli za pravidlo nahoře uvedeného dosahu processuelně právního, a že názor tento lze dokonce označiti za názor v judikatuře panující.

Nedomýšlíme se nikterak, že by moderní judikatura fran- couzská nevšimla si proudů, jež v literatuře novější byly již veskrze uznaly, že v citované formulí skrývá se heslo dosahu materielně právního. Omluvu pro počínání judikatury nachá- zíme i jinak. V celé francouzské literatuře moderní nelze nalézti systému vykladacího, jenž by nepřipouštěl námitek — buď pro zjevný rozpor s textem zákonným ²⁾ neb z ohledů

¹⁾ Srovnaj rozsudky následující: Montpellier z 5. led. 1827; Bor- deaux z 31. pros. 1832; Nimes z 8. led. 1833, z 22. srp. 1842; Rouen 24. čerce. 1845; Grenoble 16. břez. 1869, Toulouse ze 17. červce. 1882; Pařížský dvůr kasační z 25. břez. 1885, 27. břez. 1889 a 8. března 1898. Viz sbírku Sirey-ovu: 33, 2, 202; 33, 2, 202; 46, 2, 105; 69, 2, 99; 82, 2, 200; 88, 1, 148; ohledně dvou posledních „Pandectes françaises“: 89, 1, 491; 89, 1, 419.

²⁾ Systémy, jež dávají cit. formulí dopadati jen na kvalifikovaného třetího držitele.

ekvitních; ¹⁾ i pochopujeme, rozhoduje-li se praktické soudnictví, těžíc z nejasnosti citované formule, vykládati tuto ve smyslu doslovném, ježto doslovný její výklad jest pokládán za výklad, jenž na jedné straně nedopouští se výkladových násilností a na straně druhé neuráží soudcův smysl pro ekvitu. ²⁾

B) Oproti mínění Toullierovu Delvincourt³⁾ chápaje, že formule „en fait de meubles possession vaut titre“ obsahuje v sobě pravidlo materielněprávní, hlásá, že po rozumu formule této nelze vlastníku věci in specie vymoci na nikom, kdo ji má ve faktické moci svojí: Nabytím držby nabývá držitel i vlastnictví věci, a jest vzetí držbu v ý l u č n ý m způsobem, jímž lze nabytí vlastnictví k movitosti.

O tom, že tento vykladací system jest z plna absurdní, nebudeme se šířiti. Uvádíme jej výslovně pouze proto, aby čte- náři vysvitlo, že nejasnost citované formule zavdala i v době moderního pravoznalství příčinu k výkladu, který, kdyby se byl ujal, byl by schopen pro nejasnou stylisaci jediné věty postavití znamenitý zákonník národa soudobně nejvýše kulturně vyspě- lého na úroveň primitivních pravidel socialního celku nekultur- ního. Nemáme sice nikterak za to, že Delvincourt chce prohlá- šením každé faktické moci nad movitostí za právo vlastnické, stanoviti, že vůbec k a ž d ý ⁴⁾ právní nárok k věci předané v cizí

¹⁾ Správný výklad, jenž ve formulí této spatřuje princip zakazující mobilární vindikaci.

²⁾ Ohledně francouzské judikatury vzhází ovšem zajímavý problem následující: Vykládá-li judikatura formulí „possession vaut titre“ co vše- obecné pravidlo processuelněprávní, jež sprostuje držitele movitosti důkazu o tom, jak nabytí držby věci, jakými pravidly řídí se při posuzování otázky přípustnosti vindikace věci movité, jež vlastníku nebyla ukradená, ani jím ztracena. V ohledu tomto referujeme následovně: V případech, v nichž jedná se judikatuře o rozhodnutí sporu vindikačního ohledně movitosti neukradené a neztracené, vykládá tato jednou, že za věc kra- denou jest pokládati i věc zpronevěřenou (srovn. níže), jindy pak, že „držba“ proti vlastníkově vindikaci jest chráněna pouze tehdy, je-li držbou „dobré víry“; při p vém výkladovém způsobu pokládá pak za jediné závažnou pro rozsouze í sporu okolnost, jaká doba uplynula od vlastníkova pozbytí držby; při druhém žádá pak na vlastníku důkaz o špatné víře držitelově a způsobuje tímto svým požadavkem, že vindika- ke vlastníkova s úspěchem se resetká.

³⁾ Cours de droit civil: Díl II. str. 843.

⁴⁾ Že výklady citovaného spisovatele bývají epigony za často brány v tomto smyslu, srovnaj příkladně Folleville l. c. str.

držbu zaniká; jsme naopak přesvědčeni, že řečený pravoznalec svým vykladačím systémem chce říci pouze tolik, že, ježto pro formuli „en fait de meubles possession vaut titre“ předáním držby předává se zároveň vlastnictví, nelze případné nároky toho, kdo věc v cizí držbu předal, nazvat nároky vlastníckými, že však naopak lze držitelovu autoru vymoci věc těmi kterými zvláštními žalobami, majícími základ ve smlouvě autora s držitelem, a tedy novým vlastníkem věci; avšak právě nazírání tohoto druhu může být vlastním sociálnímu celku pouze v začátcích jeho právního soužití, nikoliv pak po tisíciletí právního i sociálního vývoje.

Ostatní vykladačí systémy uvádějí:

1. Formule „en fait de meubles possession vaut titre“ dopadá výlučně na třetího držitele věci movité;

2. znamená v těchto případech pravidlo, které žalobu vlastníckou nedopouští.

K správnému názoru, že de lege lata v právu francouzském jest citovaná formulí vindikace potlačena beze všeho ohledu na jakoukoliv kvalifikaci držitelova nabývacího aktu, dospívají však pouze oni z pravoznalců, kteří ovládají historii problému mobilární vindikace v právu domácím a jsou následkem toho schopni pochopiti i správně myšlenkový pochod Portalisův a důvody myšlenkového pochodu tohoto. Jsou to Renaud, Ortlieb a Poincaré.¹⁾ Z pravoznalců nehistoriků zaslouží zvláštní zmínky Aubry a Rau,²⁾ kteří sice správně vykládají, že zákaz mobilární vindikace citovanou formulí má působnost všeobecnou a že na třetím držiteli movitosti nelze žádati jakékoliv kvalifikace, kteří však příkrým důsledkům formule vykládané správně chtějí čeliti tím, že vlastníku proti třetímu nepoctivému držiteli věci movité dopřávají zvláštní žalobu na náhradu škody, odvolávající se na znění čl. 1382

¹⁾ Viz ohledně prvního: Revue de législation z r. 1845 str. 375; ohledně druhého dílo: Des effets de la possession des meubles a ohledně třetího. Du droit de suite sur la propriété mobilière; z historické literatury obsahují dedukce nesprávně jinak velezajímavá díla: Jobbé-Duval „Étude historique sur la revendication des meubles en droit français“, Van Bemelen „Le système de la propriété mobilière“.

²⁾ „Cours de droit civil“, díl II., par. 183., str. 107 a násl. (IV. vyd.).

a 1383,¹⁾ a neuvědomující si, že myšlenka podobná jest zákonodárci naprosto cizí: Vychází tento z předpokladu, že žalobu vlastníckou jest prospěšno i nezbytno potlačiti pro důkazové nesnáze ohledně identity sporného předmětu v případech, v nichž movitost vymáhána na třetím držiteli; potlačením mobilární vindikace a připuštěním žaloby z nároku na náhradu škody nedošel by zákonodárce nikterak cíle, na nějž míří, to jest, nezjednodušil by nikterak styky o movitosti, nýbrž by je naopak učinil složitějšími.²⁾

Ostatní doktrína francouzská, jež pokládá citovanou formuli za pravidlo dopadající výlučně na případy mobilární vindikace, vykládá souhlasně, že dosah pravidla tohoto jest již dle mínění zákonodárce omezen na případy, v nichž třetí držitel věci nabytí jí způsobem zvláště kvalifikovaným. Vykladačí systémy tohoto druhu mohou nepředpojatým kritikem býti oceněny různým způsobem dvojím: Podle toho, jak kritik nazírá na úkoly jurisprudence vůbec.

Ten, kdo má za to, že úkolem jurisprudence jest výlučně, aby dle pravdy vysvětlila pravidla platícího zákona, odsoudí zmíněné snahy moderní francouzské doktríny zúplna; pochopit snadno, ovládá-li s dostatek i historii problému mobilární vindikace ve Francii, že pravoznalci, kteří žádají na držiteli movitosti zvláštní kvalifikace nahoře uvedené, nevykládají pravý obsah zákona, nýbrž snaží se přímo o to, aby místo názoru zákonného vnutili soudobému právnímu přesvědčení vrstev širších názor reformní, prohlašovaný za názor skutečně platící v soudobém právu pozitivním.

Zcela jinak dopadne však úsudek kritika, který si uvědomil, že snahy o reformu platného zákona bývají proveditelnými ztěžka a ne hned, že omyl zákonodárcův těžce nesou celé generace, a že jest následkem toho právě úkolem uvědomělé jurisprudence,

¹⁾ Tout fait quelconque de l'homme, qui cause à autrui un dommage, oblige celui par la faute duquel il est arrivé à le réparer.

Chacun est responsable du dommage qu'il a causé non seulement par son fait, mais encore par sa négligence ou par son imprudence.

²⁾ Jednát se při mobilární vindikaci o to, aby třetí držitel věc žalobci prostě vrátil, kdežto při projednávání žaloby o náhradu škody musela by v procesu býti zkoumána otázka, v jaké výši žalobce utrpěl škodu tím, že věci in specie nevymůže.

aby za doby platnosti zákonného pravidla, jehož nelze dodržeti bez újmy pro ideu práva, sama snažila se, třebaž na úkor pravdy, učiniti zákonodárcův omyl neškodným pro soudobé právní soužití. Kritik tohoto druhu uzná zmíněné snahy moderní doktriny francouzské za snahy chvályhodné, zkusí však ovšem ještě prozkoumati, zda snahy tyto v praxi života setkávají se skutečně s tím výsledkem, jehož si do nich slibováno.¹⁾

Ohledně otázky, jakou kvalifikaci žádá moderní francouzská doktrina na třetím držiteli věci, má-li týž s úspěchem dovolati se pravidla obsaženého v první formulí odstavce čl. 2279, sluší různiti mezi pravoznalci,

A) kteří žádají na třetím držiteli věci právní titul, dobrou víru a úmysl nabytí věci za vlastní, a mezi pravoznalci,

B) kteří trvají pouze na požadavku dobré víry třetího držitele, slevující mu jednou právní titul, jednou animus domini, eventuálně obě tyto kvalifikační okolnosti.

§ 7.

Požadavky kladené na držitele chráněného formulí „en fait de meubles possession vaut titre“.

Ad A) Pravoznalci tohoto druhu náležejí vesměs starší francouzské moderní doktríně.

Lekajíce se důsledků, že formule „en fait de meubles possession vaut titre“ při nerůznění zákona dopadala by na jakékoliv třetího držitele movitosti, navazují na tradiční požadavky římskoprávního vydržení, a vykládají, že zákonodárci samému při uzákonění pravidla vyjádřeného citovanou formulí tanula pouze na mysl ochranu držitele takto kvalifikovaného.

První starostí pravoznalců tohoto druhu jest ovšem rozřešení otázky, jak vlastně pravidlo obsažené v citované formulí a vykládané uvedeným způsobem lze přizpůsobiti právní dogmatice. V tomto směru jest různiti mezi systémy, které

¹⁾ Pro nesnáze plynoucí z názoru na processuelně právní postavení držitele, poháněného vindikací.

1. prohlašují, že následkem pravidla, vyjádřeného formulí „possession vaut titre“, nabývá třetí kvalifikovaný držitel vlastnictví věci, a

2. pravoznalci, kteří vykládají, že kvalifikovaný třetí držitel věci vlastnictví sice nenabývá, že však vlastníkovu vindikace proti němu jest bezúčinnou.¹⁾

Ad 1. Původně moderní doktrina francouzská, která vykládá, že pro pravidlo „en fait de meubles possessions vaut titre“ kvalifikovaný třetí nabyvatel věci movité nabývá jejího vlastnictví, nesnaží se nikterak o zdůvodnění svého výkladu ve směru dogmatickém.

Tak Troplong²⁾ vykládá svoje náhledy oproti zvráceným výkladům Toullierovým, uvažuje prostě následovně: Jest různiti mezi případy, v nichž vlastník vymáhá věc na svém smluvníku, a mezi případy, v nichž věc vymáhá na třetím jejím držiteli. V případě prvním vymáhá věc z cizí držby žalobou prýšticí z obligacího závazku držitelova, a na případy tyto pravidlo „possession vaut titre“ se nevztahuje; v případě druhém vymáhá věc žalobou, jež má podkladem pouze žalobcovu vlastnictví samo o sobě, a pro tyto případy stanoví citované zákonné pravidlo, že třetí držitel nabytím držby věci stal se jejím vlastníkem.

Autoritou Marcadé-ovou³⁾ uváděn jest v moderní doktrinu francouzskou pokus vyložiti materiálně právní důsledky citovaného zákonného pravidla teorií, že pravidlem tímto pro případy pravidelné zavádí zákon ve prospěch třetího držitele vydržení okamžitě (prescription acquisitive instantanée).

Ačkoliv myšlenky této ujímá se se vším přesvědčením

¹⁾ Otázka, zda třetí držitel věci nabývá vlastnictví věci neb zda vlastnická žaloba zůstává proti němu pouze bezúčinnou, může míti kromě významu dogmatického i význam praktický; při výkladu, že kvalifikovaný třetí nabyvatel věci nabývá jejího vlastnictví, jest kvalifikace event. dalšího nabyvatele věci okolností naprosto nerozhodnou, ježto tento nabývá věci již od jejího vlastníka; výkladový system, který hlásá, že pro formulí citovanou jest žaloba vlastnická proti třetímu držiteli věci pouze bezúčinnou, musí ovšem na případném dalším nabyvateli věci rovněž žádati kvalifikace, ježto při tomto způsobu vykládacím i tento nabývá věci de facto od nevládníka.

²⁾ Le droit civil expliqué suivant l'ordre des articles du Code, díl II., čís. 1043 a násl.

³⁾ Explication théorique et pratique du Code Napoléon.

Demolombe,¹⁾ neudržuje se tento výkladový systém na dlouho, ježto se všeobecně chápe, že pojem vydržení předpokládá určitou dobovou kontinuitu držby, a že následkem toho pojem vydržení okamžitého jest vůbec pojmem nemožným. I vrací se novější doktrína francouzská k prostému výkladu Troplongovu, dokládajíc, že důvodem, z něhož v ohledu dogmatickém třetí nabyvatel věci movité nabývá jejího vlastnictví, jest zákon sám, a že lze tu mluvit o nabytí ze zákona (*acquisitio lege*)²⁾.

Ad 2. Stylistice zákonného pravidla sama: „*possession vaut titre*“ sváděla již ode dávna i vykladače, kteří v zákonné formulí spatřovali pravidlo významu materiálně právního, k tomu, že pravidlo toto prohlašovali za presumpci zákonnou, a to, ježto pravidlu přiřkládán význam materiálně právní, za presumpci protidůkazem nezvratitelnou.

Nejstarším dokladem tohoto výkladového způsobu jest po našem vědomí rozhodnutí kasačního dvora ze 4. července 1816,³⁾ který, bráně se výkladu o pouhém processuálněprávním dosahu formule „*possession vaut titre*“, chce užitím ústavu presumpce nezvratitelné dokázati správnost výkladu, jenž formulí této přiřkládá dosah pravidla materiálněprávního.

Kromě doslovného znění zákonné formule nachází tento výkladový systém hlavní oporu v pojmu římskoprávní presumpce *juris et de jure* a v textu článku 1352 C. c., jenž tento římskoprávní pojem přejímá pro moderní právo domácí: „*Nulle preuve n'est admise contre la présomption de la loi.*“

V literaturu zavádí tento výkladový systém Aubry a Rau,⁴⁾ kteří, jak nahoře jsme uvedli, pokládají formulí *possession vaut titre* za pravidlo, jež mobilární vindikace nedopouští bez ohledu na jakoukoliv kvalifikaci držitelovu; průběhem času jest pak theorie o presumpci nezvratitelné přejímána i pravoznalci, kteří citované formulí dávají dopadati výhradně na držitele *positivého*.

Nekritické přejímání theorie této pravoznalci posléz uvedenými má ovšem následek ten, že tito jsou nuceni uznati, že

¹⁾ Cours de Code Napoléon, díl IX., čís. 622.

²⁾ Srovnej z literatury nejnovější Bufnoir: *Propriété et contrat*, str. 351.

³⁾ Viz Toullier, díl X., čís. 61.

⁴⁾ L. c.

že a lo b c ů v důkaz o neexistenci kvalifikace žádané na držiteli v případném sporu žalobci se nepřipouští.¹⁾

Nalézti omluvu pro tuto absurditu nelze ovšem vůbec; že se k těmto koncům může dojíti v jurisprudenci národa vysoce kulturně vyspělého vysvětlíme si však snadno, uvážíme-li, že princip o nepřípustnosti mobilární vindikace jest co princip neudržitelný pro moderní právní soužití potírán v doktríně práva, jež princip tento vyjadřuje formulí naprosto nepřipadnou, svádějící snadno i neintelligentnějšího vykladače na scesti.

Ad 1. a 2. Několik slov ještě o tom, jakými argumenty bývá při tom kterém vytčeném systému obhajována these, že formule obsažená v prvním odstavci čl. 2279 skutečně dle intencí zákonodárcových má dopadati pouze na držitele kvalifikovaného:

Stoupenci vykladacího systému o vydržení okamžitém mají úlohu značně usnadněnou: Učíce, že zákon naší formulí zavádí zvláštní druh vydržení, vykládají, že pro toto vydržení zvláštní platí — ovšem kromě požadavku určité dobové kontinuity držby — všeobecné požadavky, které zákon klade v článku 2265 v souvislosti se čl. 2228 a 2229 na vydržitele (věci nemovité).²⁾

Stoupenci výkladových systémů o nabytí *lege* a o nezvratitelné presumpci nemohou ovšem tvrditi, že požadavky vytčené

¹⁾ Viz De Folleville l. c, str. 22, čís. 23 a z nejnovějších Planiol *Traité, élémentaire de droit civile*, díl I., str. 411, čís. 1146. V díle Planiolově předem horováno pro obmezení zákonných pravidel o mobilární vindikaci na případy držby kvalifikované (čís. 1124 — díl I.) a v bezprostřední blízkosti tvrzeno, že pravidlo obsažené ve formulí „*en fait de meubles possession vaut titre*“ jest v ohledu dogmatickém presumpcí *juris et de jure*: Dans la théorie la plus répandue, et que je crois vraie, l'art. 2279 crée au profit du possesseur une présomption de propriété et cette présomption ne souffre pas la preuve contraire, puisque, sur son fondement, la loi dénie l'action en justice. La revendication mobilière est écartée par cet article, et par suite la disposition générale de l'art. 1352 doit s'appliquer: „*Nulle preuve n'est admise contre la présomption de la loi*“ (čís. 1146).

²⁾ Celui qui acquiert de bonne foi et par juste titre un immeuble en prescrit la propriété (čl. 2265). La possession est la détention ou la jouissance d'une chose ou d'un droit que nous tenons ou que nous exerçons par nous-mêmes, ou par un autre qui la tient ou qui l'exerce en notre nom (č. 2228). Pour pouvoir prescrire, il faut une possession continue et non interrompue, paisible, publique, non équivoque, et à titre de propriétaire (čl. 2229).

zákonodárce v pravidlech o vydržení dopadají přímo i na případy řešené dle článku 2279, a mohou pouze z pravidel o vydržení těžiti dedukcemi per analogiam; kdežto však výkladový systém o nezvratitelné presumpci zůstává výhradně odkázán na argumentace tohoto druhu, domnívají se stoupenici vykladacího systému o nabytí lege, aspoň pokud se týká požadavku dobré víry, nalézati v ustanovení článku 1141¹⁾ přímý doklad pro tvrzení, že zákonodárce, stylisuje článek 2279, měl na mysli výhradně poctivého třetího držitele.

Tato argumentace jest obvyklou právě u pravoznalců doby nejnovější a zdá se čtenáři, který nezná souvislosti mezi nazíráním zákonodárcovým a pramenem, z něhož zákonodárce čerpá, dosti pravděpodobnou; pokládáme tudíž za účelné věnovati jí zvláštní pozornost. Argumentace tato jest následovní:

Čl. 1141 stanoví, že, prodá-li někdo movitost dvěma osobám za sebou, stává se vlastníkem jejím druhý její nabyvatel, nabyli v dobré víře, a nikoliv nabyvatel prvý. Ježto dle francouzského občanského zákoníka není zapotřebí k nabytí vlastnictví věci zcizené osobou oprávněnou, aby věc byla jejímu nabyvateli skutečně odevzdána,²⁾ stává se v případě čl. 1141 již prvý nabyvatel věci pravoplatným jejím vlastníkem, a zcizovatel věci pozbyl vlastnictví již pouhým uzavřením smlouvy. Zcizí-li tento věc podruhé, nezczizuje jí již jako vlastník její, nýbrž zczizuje věc patřící do vlastnictví prvního jeho smluvníka, a druhý jeho smluvník smlouvá se již s nevlastníkem věci. Příklad čl. 1141 jest tedy pokládati za zvláštní případ čl. 2279. Ježto pak zákonodárce v tomto zvláštním případě stanoví, že ten, kdo nabývá věci od nevlastníka, nabude jejího vlastnictví pouze tehdy, byl-li v dobré víře, jest i v případech všeobecných míti za to, že zákonodárce klade na nabyvatele věci od nevlastníka týž požadavek.

¹⁾ Si la chose qu'on s'est obligé de donner ou de livrer à deux personnes successivement est purement mobilière, celle des deux qui en a été mise en possession réelle est préférée et en demeure propriétaire, encore que son titre soit postérieur en date, pourvu toutefois que la possession soit de bonne foi.

²⁾ Čl. 1138: L'obligation de livrer la chose est parfaite par le seul consentement des parties contractantes. Elle rend le créancier propriétaire et met la chose à ses risques dès l'instant où elle a dû être livrée, encore que la tradition n'en ait point été faite.

Jinými slovy jest usouditi, že zákonodárce, který v čl. 1141 výslovně chrání pouze nabyvatele poctivého, má i v čl. 2279 pouze poctivého nabyvatele věci na mysli.

Z tohoto myšlenkového pochodu jest správným, že v právu francouzském jest skutečně případ, v němž někdo nabude věci od osoby, která tuto před tím zcizila, avšak neodevzdala, případem, v němž jest věci nabyto od nevlastníka. A dále, že tedy případ článku 1141 jest rovněž případem patřícím mezi případy, na které dopadá zákonné pravidlo o nepřípustnosti mobilární vindikace vyjádřené formulí čl. 2279. Výklad, který usuzuje z této okolnosti, že zákonodárce chtěl v čl. 2279 proti vlastníkově vindikaci chrániti vůbec pouze poctivého nabyvatele věci, jest však naprosto pochybeným.

V úvahách týkajících se oné partie zákona, v níž jest zařaděno pravidlo „en fait de meubles possession vaut titre“, uvažuje zákonodárce o otázce, lze-li ohledně movitosti připustiti žaloby na třetího držitele čili nic. Čerpaje pak poučení u soudobé domácí doktriny, přejímá za svůj názor, že v případech pravidelných nelze vůbec připustiti žaloby na třetího držitele, a že pouze, jedná-li se o věc ztracenou neb ukradenou, jest vlastníková žaloba na třetího držitele sice připuštěna, avšak pouze do doby tří let.

K uzákonění pravidla čl. 1141 dochází však při příležitosti naprosto jiné. V úvahách, z nichž článek tento prýští, nejedná se zákonodárci vůbec o problem mobilární vindikace, nýbrž o rozluštění otázky, zda k případech, v nichž někdo nabývá věc od vlastníka, jest k přenesení práva vlastnického zapotřebí, aby vlastníkem byla i držba věci převedena na nabyvatele, čili nic.

Nežli řeší zákonodárce tuto otázku, hledá rovněž poučení u věci v soudobé právní doktríně. V doktríně této nalézá pak rozpor mezi míněním Pothierovým na jedné straně a mezi míněním ostatních pravoznalců na straně druhé.

V soudobé doktríně francouzské jedině Pothier hájí předpis práva římského, dle něhož k přenesení vlastnictví nestačí pouze smlouva sama, nýbrž dle něhož jest třeba, aby věc byla vlastníkovu smluvníku odevzdána.¹⁾

¹⁾ Viz „De la propriété“ čís. 245; „Des obligations“ čís. 151.

Ostatní doktrína soudobá požadavku tohoto nezná: jednak pod vlivem částečné praxe uplatnivší se v obdobích dřívějších, dle níž býval při písemných smlouvách týkajících se převodu vlastnictví římskoprávní požadavek tradice obcházen zvláštní klausulí vřazovanou v písemní smlouvu, kterážto klausule potvrzovala, že autor uzavřením smlouvy vzdává se ve prospěch svého smluvníka i držby věci,¹⁾ jednak pod vlivem názorů přirozené právních, které, byvše recipovány ve Francii prvně Domatem, hlásají, že požadavek tradice jest nezbytným pro převod držby věci, nikoliv však pro převod vlastnictví k věci.²⁾

Pothier trvá pak na požadavku tradice důsledně i v případech, v nichž vlastníkem byla zcizena postupně dvěma smluvníkům, a pouze druhému odevzdána, jediné s tou modifikací, že tu podmiňuje účinnost tradice požadavkem, aby druhý smluvníkův smluvník byl při nabytí věci v dobré víře.³⁾

Zákonodárce řeše otázku, zda k převodu práva vlastnického je zapotřebí tradice čili nic, přiklání se k mínění panujícímu a stanoví v čl. 1138, že k převodu vlastnictví stačí pouhé uzavření smlouvy. Z názorů Pothierových přejímá pak pouze pravidlo uzákoněné v čl. 1141 co výminku z principu čl. 1138, aniž by si uvědomoval, že při principu čl. 1138 druhý nabyvatel věci vlastně se smlouvá s nevlastníkem, že následkem toho jest případ výslovně vytykány v čl. 1141 případem, který spadá pod pravidlo 2279, a že by bylo prostě důsledným nežádati z tohoto důvodu ani v případě čl. 1141 dobré víry na druhém nabyvateli věci.

¹⁾ Klausule tato zvána klausulí „dessaisine — saisine“; srovnej čl. 278 coutumu Orleanského: dessaisine et saisine . . . valent et équipollent à tradition de fait et possession prise de la chose, sans qu'il soit requis autre appréhension.

²⁾ Srovn. Domat, Loix civiles, kn. I, tit. 2, odd. . čís. 158 a k tomu Grotius, De jure belli et pacis kn. II, hl. 8, 25, Pufendorf, Jus nature et gentium kn. 4., kap. 9, § 8.

³⁾ Srov. Pothier: Vente čís. 319; genese čl. 1141 jest aspoň v nejnovější francouzské doktríně věci zúplna vyjasněnou; srovnej Bufnoir, lc. str. 58. a násl.; Planiol, lc. 451 a násl.; že přes to bývá trváno na zdůvodňování požadavku dobré víry kladeného na nabyvatele věci dle čl. 2279 poukazem na čl. 1141, lze snadno pochopiti, uvědomíme-li si, že moderní doktrínou francouzskou přijímána s povděkem každá argumentace vedoucí k závěru, že zákonodárce chtěl principem čl. 2279 chrániti pouze poctivého nabyvatele věci.

§ 8.

Pokračování.

Ad B) I. Právě v nejnovější francouzské doktríně shledáváme se s úvahami, které obírají se úkolem dovésti, že pravidlo obsažené ve formulí „en fait de meubles possession vaut titre“ sice dopadá na držitele kvalifikovaného dobrou vírou (a event. i úmyslem držeti věc za vlastní), že však pravidlo toto nikterak na držiteli nežádá „právní titul“.

Praktický účel snahy tohoto druhu při zběžném čtení vývodů toho kterého pravoznalce nikterak nevysvětluje zahraničnímu čtenáři: jeť držitelem dobré víry pouze ten, kdo věci nabytí pravidelným stykem smluvním, t. j. právě na základě právního titulu, i jest se tázati, proč pravoznanec, který vykládá, že cit. formule dopadá výlučně na držitele dobré víry, současně držiteli odpouští „právní titul“.

Při hlubším ohledání věci vysvětluje se však úkaz tento následovně:

Právní titul poctivého držitele může býti v tom kterém případě t. zv. titulem putativním, zvláště tehdy, nebyla-li smlouva mezi třetím držitelem věci a jeho autorem uzavřena ve formě zákonem předepsané.

Francouzský Code civil neuznává titul nevyhovující předepsané formě za podklad řádného vydržení (pro věci nemovité ¹⁾, následkem čehož pravoznanec, který žádá na držiteli dovolávajícím se pravidla vyjádřeného v prvním odstavci čl. 2279 „právního titulu“, nepokládá tento svůj požadavek za splněný v případě, v němž pro nedostatek formy, zákonem předepsané, jest držitelův titul titulem putativním. Chce-li pak ten který pravoznanec i držitele nabyvšího na základě titulu neplatného pro formální nedostatek učiniti účastným ochrany dle prvního odstavce čl. 2279, nevidí jiné pomoci nežli prohlásiti, že pravidlo obsažené ve formulí „possession vaut titre“ dopadá sice výlučně na poctivého držitele věci, že však nikterak současně nepředepisuje poctivému držiteli „právní titul“.

¹⁾ Čl. 2267 Le titre nul par défaut de forme ne peut servir de base à la prescription de dix et vingt ans.

K odůvodnění této theorie zajisté velmi zvláštní odvolává se ten který pravoznalec prostě na doslov formule „en fait de meubles possession vaut titre“ tvrdě, že zákon pokládá již fakt držby za právní titul, a že tudíž jest proti duchu zákona žádati na držiteli dle čl. 2279 nějaký právní titul další: „... l'article 2279 n'exige pas le juste titre, et même il dit, au contraire, que la possession tout seule équivaut à un titre.“¹⁾

Pro tyto snahy části francouzské doktriny střízlivý kritik nikterak se nenadchne: a) není-li lze pokládati — pro zákonný požadavek určité formy — za skutečného nabyvatele věci toho, kdož smluvil se o věc s vlastníkem, nedbaje formalisujícího předpisu zákonného, jest tím méně možno chrániti protivlastníkovi nároku osobu, která nevyhověvši předepsané formě, nabyla věci od nevlastníka. — b) Nauka, která žádá na držiteli dobré víry, a in theoria současně promíjí mu „titul právní“, jsouc pojmově nemožnou, má v praktické jurisprudenci důsledek ten, že již z předu znemožňuje správné pochopení problému processuelně právního postavení držitele poháněného vindikací, kterýžto důsledek pak zase naopak působí, že ekvinní snahy doktriny o obmezení dosahu formule „possession vaut titre“ požadavkem dobré víry držitelovy nemají praktické ceny.²⁾

Věnujeme-li již pozornost theorii, která nežádá na poctivém držiteli právního titulu, nebude snad od místa, povšimneme-li si i následujícího důsledku theorie této, pro právního historika velezajímavého:

Francouzský code civil v čl. 1341 přejímá z práva dřevního předpis Ordonnancí z r. 1556 a 1665, jímž pro styky o cennější majetek, a to i movitý předepsána forma písemná.³⁾

Právní historie poučuje nás, že formule „en fait de meubles possession vaut titre“ vznikla následkem reakce proti tomuto

¹⁾ Viz Folleville l. c. str. 32—1.; z ostatní literatury nejnovější srovn. Bufnoir l. c. str. 366; Planiol l. c. 404 a násl.; Saleilles „De la possession des meubles“ str. 76 a násl.

²⁾ Srovn. níže.

³⁾ Čl. 1341. Il doit être passé acte devant notaires ou sous signature privée de toutes choses excédant la somme ou valeur de cent cinquante francs, même pour dépôts volontaires, et il n'est recu aucune preuve par témoins contre et outre le contenu aux actes.

předpisu dřevního práva pozitivního, znamenajíc původně, že dřevní praktická jurisprudencce čelí předpisu tomuto tím, že držitele věci movité sprostuje v úbec povinnosti důkazní. Z historie právní víme dále, že pro zmíněnou formuli dosahu processuelně-právního bývaly de facto znemožňovány vlastnické pŕuhony na třetího držitele věci, že pro tento důsledek pokládá Bourjon formuli tuto za pravidlo, které v principu nedopouští mobilární vindikace, a že Bourjonův omyl jest sdílen i tvůrcem moderního civilního zákona francouzského.

Z ustanovení čl. 2269 C. c. u srovnání s předpisem čl. 1341 plyne, že třetí držitel, nabyli-li věci od nevlastníka a nešetřil předpisu posléz uvedeného, drží pouze na základě titulu putativního; i patrně, že výkladový systém, který žádá na držiteli dle čl. 2279 právního titulu a dbá pravidla vyjádřeného čl. 2269, nepřipouští, že by pravidlo vyjádřené formulí čl. 2279 dopadalo na držitele cennější věci movité, jenž nenabyl ve formě písemné. Tedy: Kdežto při původu svém formule „en fait de meubles possession vaut titre“ rušila ohledně movitostí předpis o nutnosti písemné formy smluv o majetek cennější, ruší naopak — při vykladacím systému, žádajícím na držiteli dle čl. 2279 právní titul — v moderním právu francouzském předpis žádající pro smlouvy o majetek cennější písemné formy působnost citované formule.

Z výkladů přívrženců theorie, která nežádá na poctivém držiteli právního titulu, nevysvítá, že by si tito byli uvědomili právě uvedený důsledek vykladacího systému žádajícího na držiteli i právní titul, i nevíme, zda boj proti požadavku držitelova titulu podnikají i proto, že vzájemný poměr pravidla o nutnosti formy pro smlouvy o cennější majetek movitý a formule čl. 2279 jest při vykladacím systému posléz uvedeném v moderní doktríně u srovnání s doktrínou období předchozího úplně zvrácen.

Konstatujeme však objektivně, že v theorii nežádající na poctivém držiteli právního titulu, poměr tento historickým reminiscencím zúplna odpovídá, ježto v theorii této jsou opětně důsledky pravidla formulujícího právní styky o cennější majetek movitý mařeny formulí „possession vaut titre.“¹⁾

¹⁾ Ovšem pouze jedná-li se o případy, v nichž věc vymáhána vlastníkem na třetím jejím držiteli.

II) Ani požadavek držitelova animi domini nebývá ve francouzské doktríně vždy dodržován, ježto tu a tam pravoznalec, který jest přívržencem výkladových systémů žádajících na držiteli dle čl. 2279 zvláštní kvalifikace, a který tudíž navazuje na tradiční požadavky dobré víry právního titulu a animi domini, uvědomuje si, že při vykladačích systémech tohoto druhu není proti vlastníkovi vindikaci článkem 2279 chráněn ten, kdo věci od nevládníka nabyt zástavou.

I dochází tu a tam¹⁾ skutečně i u přívržence zmíněných výkladových systémů místa tvrzení, že vlastníkova vindikace nemá průchodu ani proti poctivému zástavnímu věřiteli, jemuž byla věc dána v zástavu nevládníkem.

Snahy tohoto druhu jsou ovšem z ohledů ekvitenčních chvalitebnými. (Pro text formule „en fait de meubles possession vaut titre“ pokrokový pravoznalec tohoto druhu musí se ovšem omeziti na stanovení zásady: proti poctivému zástavnímu věřiteli nevládníkovu vlastníkova vindikace místa nemá, a nemůže se vůbec dopracovati pravidla, dle něhož by vindikujícímu vlastníku bylo dovoleno svému nároku na vrácení věci zjednatí průchodu zaplacením určené pohledávky zástavního věřitele.)

S motivační názoru, že vindikace nemá místa proti poctivému zástavnímu věřiteli, má však ten který pravoznalec značné neshody. Kromě poukazu na ekvitu názoru propagovaného zbývá pouze odvolati se na ústav tak zvané „držby práva“, kterouž francouzský code civil připouští v čl. 2228, vykládaje, že za držbu jest pokládati i užívání určitého práva ve vlastní prospěch.²⁾ Motivace podobné ovšem schváliti nelze: Jeť ústav držby práva fikcí původu číže romanistického, sloužící výlučně ku rozšíření dosahu ústavu vydržení, a nelze ho jen tak zhola užiti pro případy římským právem nepředvídané, t. j. pro případy, v nichž má proti

¹⁾ Srovnej zejména Folleville l. c. čís. 34.; Laurent: Principes de droit civil français, Dil XXXII., čís. 575; Troplong, Prescription: Dil II., čís. 1060 a z judikatury rozsudek soudu kasačního z 12. dubna 1888 (Daloz 88, 1. 404.) a rozsudek tribunálu v Douai z 20. června 1892 (Daloz 92, 2. 375).

²⁾ Čl. 2228: „La possession est la détention ou la jouissance d'une chose ou d'un droit que nous tenons ou que nous exerçons par nous-mêmes.

„držiteli práva“¹⁾ vindikace prohlášena býti za nepřípustnou, bez ohledu na dobovou kontinuitu jeho držby; francouzský Code civil nezná pak ústavu tohoto, leč právě pro účely římskoprávní, ježto o ústavu tomto zmiňuje se mezi pravidly věnovanými nauce o vydržení (věci nemovitě).

§ 9.

II. Výklady výjimečného pravidla o věcech ukradených a ztracených.

Druhý odstavec čl. 2279 jest, jak patrné na první pohled, mnohem zřetelnější než formule obsažená v prvním odstavci téhož článku. Nicméně byli bychom na omylu, kdybychom se domnívali, že francouzská doktrína vykládá pravidlo obsažené v druhém odstavci čl. 2279 ve smyslu, v němž bylo míněno zákonodárcem, t. j. ve smyslu pravidla o promlčení nároku vlastníka věci ukradené nebo ztracené na třetího držitele věci. Tohoto správného výkladu dočítáme se pouze u pravoznalců, kteří chápou správně i význam formule „en fait de meubles possession vaut titre“.

Omyly, jež ve francouzské doktríně přiházejí se ohledně výkladu pravidla obsaženého v druhém odstavci čl. 2279, jsou následující:

I. Všeobecné znění zákonného textu zavdávalo ve starší doktríně francouzské tu a tam podnět k názoru, že pravidlo, o němž mluvíme, dopadá i na toho, kdo věc nalezl.²⁾ Novější doktrína francouzská omylu toho druhu se však již ne-

¹⁾ Že ústavu „držby práva“ může se případně užiti na žalovaného, jenž má věc ve faktické svojí moci na základě jiné smlouvy s nevládníkem než zástavní, čtenář chápe; proč francouzská doktrína neuvádá ústavu „držby práva“ pro postavení držitele poháněného mobilární vindikací, jest srozumitelným pouze tehdy, uvědomíme-li si, že případ, v němž jest vlastníkova vindikací poháněn zástavní věřitel, nabytí věci od nevládníka, jeví se případem nejnápadnějším.

²⁾ Srovn. ve věci referát Follevilleův l. c. čís. 121 a násl.; že by bylo bývalo ve francouzské doktríně někdy tvrzeno, že druhý odstavec článku 2279 má na mysli i promlčení žaloby vlastnické proti zloději, není nám známo.

dopouští; bylať si jednak již uvědomila, že formule obsažená v prvním odstavci citovaného článku dopadá výhradně na třetího držitele věci, a chápe dále i správně pravidlo obsažené v druhém odstavci tohoto článku za pravidlo, které obsahuje výjimku z principu obsaženého ve formuli užitě odstavcem prvním.

2. Okolnost, že pravidlo druhého odstavce čl. 2279 jest novější francouzskou doktrinou správně chápáno za pravidlo, jež z principu obsaženého v prvním odstavci téhož článku stanoví výjimky, má za následek, že v novější doktríně francouzské bývá i dosah tohoto pravidla výjimečného podmiňován kvalifikací třetího držitele, a že bývá tudíž tvrzeno: třetí držitel věci ukradené neb ztracené jest po uplynutí lhůty běžící od vlastníkova pozbytí držby věci chráněn pouze tehdy, je-li jeho držba držbou kvalifikovanou.¹⁾

Při tomto výkladovém způsobu vzbývá ovšem otázka, na jak dlouho existuje možnost vindikační žaloby na držitele nekvalifikovaného; v ohledu tomto bývá pak doktrinou souhlasně tvrzeno, že nárok vlastnický proti držiteli nekvalifikovanému promlčuje se ve všeobecné promlčecí lhůtě článku 2262, t. j. ve lhůtě třicetileté.²⁾ Na obhájení výkladu: — vindikace věci ukradené neb ztracené po třech letech nemá místa pouze proti držiteli kvalifikovanému — užívá se ve francouzské doktríně argumentace radikální; bývá tu přímo dovozováno proti zřejmému znění zákona samého, že pra-

¹⁾ O tom, jaká kvalifikace držitelova žádána, srovnej výše.

²⁾ Čl. 2262 Toutes les actions, tant réelles que personnelles, sont prescrites par trente ans, sans que celui qui allégué cette prescription soit obligé d'en rapporter un titre, ou qu'on puisse lui opposer l'exception déduite de la mauvaise foi. . . .

Z jímavo jest, že při tomto výkladu dochází se takto ohledně třetího nekvalifikovaného držitele k pravidlu mnohem nepříznivějšímu, nežli jest pravidlo o promlčení vlastníkova nároku proti *zloději* věci, kterýžto nárok dle ustanovení zákona o trestním řízení (srovň. čl. 2. a 637—640.) promlčuje se v deseti, případně ve třech neb jednom roku (podle toho, zda krádež byla zločinem, přečinem, nebo přestupkem: crime, délit, contravention). Důsledku tohoto novější francouzská doktrína připustí nechce a vykládá — dle našeho mínění naprosto neoprávněně — že vlastnická žaloba proti zloději promlčuje se beze všeho zření k citovaným ustanovením práva trestního, rovněž ve všeobecné třicetileté lhůtě dle čl. 2262 c. c. Srovň. v této příčině z nejnovější literatury Bufnoir l. c. str. 388.

vidlo obsažené v druhém odstavci čl. 2279 není pravidlem o promlčení.¹⁾

Výkladu, že v druhém odstavci čl. 2279 chtěl zákonodárce uzákoniti pro výjimečné případy ústav tříletého vydržení, francouzská doktrína ovšem odvážit se nemůže; pro doslov zákonného textu nedá se vůbec pochybovati o tom, že pro zánik vindikačního nároku na věc kradenou neb ztracenou jest rozhodnou doba uplynulá od okamžiku pozbytí držby vlastníkem, a nikoliv doba, po kterou věc drží třetí její nabyvatel. Argumentuje se však následovně: vlastník, jehož věc dostala se v držbu osoby třetí, nemá vědomosti o tom, že speciální jeho nárok vindikační vůbec vznikl; o promlčení určitého nároku může pak býti řeč pouze tehdy, jedná-li se o nárok osoby, která o existenci svého nároku de facto ví, omeškává jej však v době předepsané přiváděti k platnosti; následkem toho jest usouditi, že pravidlo obsažené v druhém odstavci čl. 2279 neobsahuje pravidla o promlčení žaloby vindikační.²⁾

Výklad tohoto druhu zajisté není správný; jest sice pravda, že pravidla o promlčení právních nároků vyvinula se z úvahy: řád právní dopřává soudní ochrany pouze těm právním nárokům, s nimiž osoba oprávněná v čas se hlásí, ježto jest v právním řádu nemožno dopřávati soudní ochrany na dobu neobmezenou, a ježto každý, kdo o existenci svého nároku ví, má se o jeho realizaci v čas postarati. Stanoví-li však zákonodárce, že lze pouze do určité doby přiváděti k platnosti i nárok, o jehož vzniku osoba oprávněná neví, nelze tvrditi, že to které pravidlo zákonné není pravidlem promlčecím, nýbrž lze pouze říci, že tu dává zákonodárce dopadati pravidlu promlčecímu na případy nevhodné.

3. Nejistota, panující ve starší francouzské jurisprudenci ohledně otázky, co vlastně znamená formule „en fait de meubles possession vaut titre“, a dále okolnost, že při řešení otázky této docházelo se tu a tam k výsledkům nepochopitelným přirozenému právnímu pudu lidského ducha,³⁾ měly ve starší doktríně fran-

¹⁾ Dle francouzské terminologie „prescription extinctive“ na rozdíl od prescription acquisitive = vydržení.

²⁾ Srovň. příkl. Folleville l. c.

³⁾ Hlavně výkladový system Delvincourtův (srovň. výše).

couzské za následek, že vyskytovaly se snahy obmezit působnost pravidla skrytého v citované formulí na kruh nejužší.

I bývalo v této příčině prohlašováno, že terminu „meubles volés“ užitého ve druhém odstavci čl. 2279 nelze vykládati doslova co terminu dopadajícího výlučně na věci vlastníku ukradené, nýbrž že terminem tímto míní zákonodárce vůbec věci, které staly se předmětem jakéhokoliv činu trestného. Z premisy této bývalo pak usuzováno, že pravidlo o nepřipustnosti mobilární vindikace dopadá pouze na ty případy, v nichž držitelův autor nabytí věci ve svoji držbu pravidelným stykem právním a zcizil ji pouze následkem omylu, a že ve všech případech ostatních jest místo pravidla obsaženého v citované formulí užití výjimečného pravidla druhého odstavce čl. 2279, jinými slovy jest vindikaci dopustiti do tří let od vlastníkovy pozbytí držby.¹⁾

K úvahám poukazujícím na spravedlnost tohoto stanoviska býval tu pak přidružován i důvod historicko-právní; ten, že různění mezi terminem „vol“ na jedné straně a termíny „l'abus de confiance“, „l'escroquerie“ na straně druhé pochází teprve z doby moderní kodifikace trestní, provedené již za platnosti moderního zákonníka civilního, a že tudíž redaktoři Code civil chápali termin „vol“ ve smyslu římskoprávním a rozuměli jím každou „contrectationem rei fraudulosam“.

Novější doktrina francouzská zmíněných snah doktriny starší nikterak nesdílí;²⁾ vykládajíc formulí „en fait de meubles possession vaut titre“ za pravidlo nedopouštějící mobilární vindikace proti p o c t i v é m u držiteli, cení formulí tuto co pravidlo v moderním kodexu nepohřešitelné; pokládá za nezbytno zaručiti p o c t i v é m u nabyvateli movitosti bezpečnost a nezvratitelnost jeho nabyvacího aktu „il importe cependant que les tran-

¹⁾ Srovn. hl. Toullier díl XIV. č. 118 a 119; k tomu Troplong č. 1069 (pouze ohledně věci vylákaných podvodem) a rozsudky: Lyon z 13/12 1830; Paříž z 13./12. 1834 (Sirey 34. 2. 91); Dijon z 28./11. 1856 (l. c. 57. 2. 223); Bordeaux z 3./1. 1859 (l. c. 59. 2. 452.)

²⁾ Viz příkl. Folleville l. c. str. 16. Laurent čís. 594; Baudry-Lacantinerie a Tissier čís. 897; Bufnoir str. 389. Planiol díl I. str. 405 a 406; judikatura novější tomuto stanovisku ovšem se podřizuje téměř napořád; jako anachronismus čtou se důvody rozsudku Pařížského kasačního dvora z 5./2. 1898 (viz Dalloz 98. 2. 188.)

sactions mobilières reçoivent leur libre et définitive exécution“, třeba nabyvací akt byl navázán na projev vůle nevlastníkovy, ježto nabyvateli věci movité nelze při nabyvacím aktu zjednatí si informace o tom, zda jeho autor zcizuje věc právem čili nic „rien n'éclairé l'acquéreur sur l'origine du bien, ni sur les contrats dont il a été l'objet antérieurement, ... si le possesseur qui a traité de bonne foi a commis une erreur, il a subi la pression d'événements extérieurs auxquels il était demeuré étranger et qu'il n'a été en son pouvoir ni de prévenir ni de connaître.“¹⁾ Proto novější doktrina všeobecně hlásá, že pravidla obsaženého v 2. odstavci čl. 2279 jest užití přesně podle doslova zákona na věci ukradené neb ztracené, čelíc historicko-právnímu důvodu doktriny starší. nahoře uvedenému, konstatováním poznatku, že v civilistické doktríně stol. XVIII. příliš široká římsko-právní definice furta nebyla již běžnou, a že tu naopak bylo zcela přesně různě mezi krádeží ve vlastním smyslu a zpronevěrou.

4. Nemalé potíže plodí ve francouzské doktríně, pokud tato tvrdí, že bezprodlená ochrana p o c t i v é h o třetího držitele movitosti jest nutnou, výklad otázky, proč zásady této nelze užití v případech, v nichž věc byla vlastníku ukradena neb jím ztracena. Zákon ani motivy zákonné nepodávají v tomto směru naprosto žádného poučení, jehož pak ani z pramene zákonodárcova, Bourjonovy knihy, vyčísti nelze. I bývá tu uvažováno následovně:

Výjimečné pravidlo čl. 2279, týkající se věcí ukradených a ztracených, má na mysli případy, v nichž vlastník pozbyl držby věci proti svojí vůli; princip vyjádřený formulí „en fait de meubles possession vaut titre“ dopadá tedy a contrario na případy, v nichž vlastník původně předal držbu věci dobrovolně.

Ačkoliv jest ochrana p o c t i v é h o držitele movitosti v moderním právním řádě žádoucí, nelze ochrany této provésti všeobecně, nýbrž pouze tehdy, zavedl-li vlastník jednáním svým příčinu k tomu, že věc dostala se v držbu třetího p o c t i v é h o držitele, t. j. odevzdal-li věc v cizí držbu dobrovolně; akt, jímž vlastník věc předal v držbu osobě jeho důvěry nehodné, jest mu přičísti za vinu; následkem této okolnosti lze v případech, v nichž vindikována věc odevzdaná vlastníkem v cizí držbu dobrovolně, dáti

¹⁾ Folleville l. c.

průchodu zásadě, chránící poctivého držitele proti vlastníkově vindikaci: „il y a eu un acte de volonté de la part du propriétaire dépourvuillé; c'est lui qui s'est spontanément dénant; on a abusé sans doute de sa confiance; mais il a entendu suivre la foi de l'agent coupable qui s'est ensuite approprié l'objet remis pour en disposer frauduleusement; il y a eu imprudence à l'origine, mais en même temps il y a eu libre initiative de la part du propriétaire“¹⁾ kdežto v případech, v nichž vindikována věc, jejíž držby vlastník pozbyl proti svojí vůli, pro nedostatek zavinění vlastníkově třetího držitele chrániti nelze, i když jest držitelem poctivým.²⁾

C) Zákon z 15. června r. 1872.

§ 10.

Pro cenné papíry znějící na majitele (titres au porteur) jsou zákonem z 15. června r. 1872 stanovena pravidla zvláštní, která dopřávají vlastníku možnost vyvarovati se důsledků jemu nepříznivých pravidel článků 2279—2280.

Zákon tento, netýkáje se však papírů vydaných státem aniž bankovek,³⁾ stanoví následující:

¹⁾ Folleville l. c. str. 131.

²⁾ Máme za to, že úvaha tato moderními pravo znalci francouzskými není tvořena samostatně, nýbrž že jest čerpána z moderní literatury německé. Zajímavost jest konstatovati, že již ke sklonku období předcházejícího redakci Code civil byla — a to rovněž vlivem zahraničným (Voetovým) — ve francouzskou doktrinu zanesena theorie o kulpě vlastníka předavšího věc v cizí držbu dobrovolně; výslovně dlužno však upozorniti, že pravo znalci, kteří tehdy theorii tuto přejímali, nevědí o Bourjonově nazírání na problem mobilární vindikace, ježto hlásají na rozdíl od Bourjona ochranu p o c t i v é h o držitele a nenavazují tento svůj názor nikterak na formulaci „en fait de meubles possession vaut titre“, a že naopak Bourjon a následkem toho ani Portalis této theorie neznají.

³⁾ Srovn. čl. 16. cit. zákona: „Les dispositions de la présente loi . . . ne sont pas applicables aux billets de la Banque de France, ni aux billets de même nature émis par des établissements légalement autorisés, ni aux rentes et autres titres au porteur émis par l'Etat“; výjimka první uzáko-

Vlastník, pohřešivší papír druhu nahoře uvedeného, má právo oznámiti tuto okolnost pařížskému syndikátu bursovních agentů; tento jest pak povinen oznámení toto uveřejniti v tak zvaném „Bulletin des oppositions“. Uveřejnění vlastníkově oznámení v tomto listě má pak za následek, že veškeré právní jednání ohledně papíru vyhlášeného nemá vůči vlastníku žádného významu, a že týž může bez ohledu na pravidla čl. 2279 odst. 1. a čl. 2280 přiváděti svoje vlastnické názory k platnosti.¹⁾

Syndikát jest dále i povinen uvědomiti o vlastníkově oznámení vydatele papíru, který při eventuelní výplatě téhož musí zkoumati, k d y osoba, předkládající papír k výplatě, papír nabyla a výplatu odepřiti, zjistí-li se, že ten, kdo papír k výplatě předkládá, nabyl ho po vyhlášení uveřejněné v „Bulletinu.“

Šetří-li tudíž vlastník papíru, znějícího na majitele, náležitě opatrnosti, jest citovaným zákonem ve svém vlastnickém právu chráněn zcela bezpečně a mají ustanovení článků 2279 až 2280 ohledně majetku tohoto druhu význam pouze tehdy, neučiní-li vlastník oznámení nahoře vytknutého.

Zákon výslovně vytýká, že jeho ustanovení dopadají na veškeré²⁾ případy, v nichž vlastník papír pohřeší, a doktrina po rozumu doslova zákona téměř jednohlasně vykládá, že ochrana citovaného zákona těší se i vlastník, který papír předal v cizí držbu dobrovolně.³⁾

něna z toho důvodu, že zákonodárce papíry tohoto druhu pokládá za běžné peníze v oběhu nerozeznatelné; výjimka druhá má pak důvodem obavy zákonodárcovy, že by případně orgány finanční správy reklamaci papírů vlastníky pohřešených mohly býti příliš obtěžovány; jest zajímavost v této příčině konstatovati, že novější správní praxe francouzská neužívá ohledně státních papírů citovaného výjimečného ustanovení, tak že aspoň správní praxí jest i vlastník papíru tohoto druhu chráněn obdobně jako vlastník obyčejného papíru, znějícího na majitele (Srovn. Planiol l. c. 410).

¹⁾ Účinky uveřejnění nastávají od doby, kdy číslo Bulletinu poštou došlo, neb dojiti mohlo do místa, v němž titre „au porteur“ byl zcizen. (Srovn. čl. 12).

²⁾ Le propriétaire de titre au porteur qui en est dépossédé par quelque événement que ce soit (čl. 1).

³⁾ Srovn. Baudry-Lacantinerie et Tissier č. 923, Aubry et Rau, díl II., § 183 bis. str. 177. Bufnoir l. c. str. 392; contra Planiol l. c.

Nelze popřít, že ustanovení speciální chránící určitý druh movitého majetku tímto intenzivním způsobem překvapuje v zákonodárství, v němž nalzáme pravidlo, zakazující principiálně mobilární vindikaci.

Věc lze si však vysvětliti snadno:

Právě v dobách moderních značně rozmnožily se pŕuhony na třetího držitele věci, ježto vlastníku jedná se velmi často nezbytně o to, aby věc vymohl na tom, u něhož ji nachází; stýkají se právě v moderním právním soužití co chvíli osoby různé úrovně mravní a různé majetkové zdatnosti.

K stanovení pravidla, jež nedopouští mobilární vindikace, dojíti může v moderním zákonodárství pouze tehdy, naváže-li zákonodárce svoje názory na názory jednotlivého pravoznalce, jenž nebyl schopen pochopiti pravý význam pravidel tehdy v doktríně běžných. Jinak uzná kterýkoliv moderní zákonodárce nutnost dopustiti v principu vlastníku možnost pohnati k právu i třetího držitele věci; princip tento obmezuje¹⁾ pouze z toho důvodu, že pokládá za nemožno, aby ten, kdo nabývá věci *movité*, informoval se o tom, zda jeho autor má právo věc zciziti čili nic, a že vzhledem k okolnosti této nepokládá za spravedливо vydati poctivého nabyvatele věci auktoru nepatřící v nebezpečí prosouzení věci.

Smysl pro socialní nezbytnost ochrany vlastnictví v zákonodárných kruzích Francie znamenitě stoupl kommunistickou revolucí z let 1870—1871.

Organisace obchodu s cennými papíry dopouští pak skutečně možnost, aby ten, kdo chce nabýti cenného papíru, přesvědčil se v čas o tom, zda jeho autor má právo tento zciziti čili nic.

Co divu tedy, že zákonodárce z r. 1872 jest ochoten ohledně movitého majetku, jenž dovoluje pro zvláštní svoji povahu informaci koupěchtivého, dopřáti vlastníku ochrany co nejúčinnější.²⁾

¹⁾ Kromě ústavů promlčení a vydržení.

²⁾ Na prvý pohled zdálo by se, že vlastníku, jenž cenný papír ztratil, neb jemuž byl tento ukraden, jest dostatečně chráněn pravidlem, obsaženým v druhém odstavci čl. 2279; náhled tento v nejčastějších případech spočíval by však na omylu, ježto nejčastěji nákupy cenných papírů dějí se na burse, tedy na trhu veřejném (jak francouzská doktrína souhlasně vy-

Zvláštní zmínky jest hodna okolnost, že zákonodárci z r. 1872 vůbec ani nenapadá nějak různiti co do způsobu, jímž vlastník pozbyl držby věci. Okolnost tato zajímavým způsobem dokládá, že v moderních dobách jest pro otázku ochrany mobilárního vlastnictví proti třetímu držiteli a obráceně pro otázku ochrany poctivého třetího držitele proti vlastníkově vindikaci úplně nerozhodným způsob, jímž vlastník původně pozbyl držby věci.

D) Vliv práva francouzského na moderní legislace romanské.

§ 11. Úvahy všeobecné.

V teritoriích, v nichž Code civil byl přejímán za rozmachu moci Napoleonovy, zůstává právo francouzské v platnosti i po pádu Napoleonově a to mnohdy až do dob nejnovějších.¹⁾

Francouzská pravidla o mobilární vindikaci bývala právní doktrínou v teritoriích těchto vykládána pod vlivem doktríny francouzské, a není nám známo, že by v některém z teritorií těchto byl se zákonodárce odhodlal k reformě pravidel zmíněných před zrušením platnosti zákona celého.

Tento vliv francouzských pravidel o mobilární vindikaci není však jediným vlivem, jež pravidla tato mají na práva cizí.

V legislačním hnutí, docházejícím k místu u evropských i amerických států romanských v druhé polovině století XIX, pracováno silně pod vlivem francouzského Code civil, kterýžto zákon jest těmi kterými redaktory pokládán za vzor, dle něhož dlužno

kládá), a byl by tudíž po rozumu čl. 2280 vlastník nucen nabyvateli nahraditi kupní cenu.

¹⁾ Platí dosud v Belgii a ruských guberniích polských; v bývalém království Italském zrušen následkem politických událostí — restaurací Bourbonů, převzetím Lombardska a Benátska Rakouskem a šířením se panství rodu Savojského — do doby nového zákona civilního zúplna, v územích Německých zrušen jednak annexemi pruskými (provincie Rýnské; Westfálsko, Hannover), jednak novým zákonem civilním (Badensko), ve francouzských územích švýcarských aspoň co do práva majetkového spolkovým zákonem obligacním.

hlavní pramen legislační, t. j. právo římské, přizpůsobiti potřebám moderního právního soužití.

V těchto legislativách romanských nejsou sice nikde francouzská pravidla o mobilární vindikaci přejímána do slova; nicméně není territoria, v němž by pravidla tato a následné vyklady francouzské doktriny zůstávaly bez vlivu na úvahy, věnované tím kterým zákonodárcem problému mobilární vindikace.

V úvahách povšechných uvádíme následující:

I. Vyložili jsme na příslušném místě, že zákonodárce francouzský vůbec nezná problému ochrany poctivého držitele movitosti proti vlastníkově vindikaci, a že naopak týž v čl. 2279—2280 zavádí svoje pravidla bez ohledu na dobrou či špatnou víru třetího držitele.

Okolnost, že formule „en fait de meubles possession vaut titre“, jest francouzskou doktrinou prohlašována za pravidlo, které chrání proti vlastníkově vindikaci pouze poctivého držitele, má na moderní zákonodárství romanské vliv ten, že toto stotožňuje problem bezprodlené ochrany poctivých nabyvacích aktů movitostí zúplna s problemem účelnosti formule právě citované a nezná jiné alternativy, než, buď zavést v zákonný system princip o bezprodlené ochraně poctivých nabyvacích aktů textem podobným formulí francouzské, nebo textu tohoto druhu nepřevzítí a následkem toho principu uvedeného neuzákoniti. V příčině této rozhoduje u toho kterého zákonodárce okolnost, zda vliv zákona francouzského stačí neb nestačí rozplášiti zákonodárcovy obavy, že by v potomní doktrinu toho kterého práva domácího byly zavlečeny podobné výkladové rozpory a názorové nesrovnalosti, které vyskytují se v doktríně a judikatuře francouzské, prýšticí z nezřetelné stylisace zmíněné formule.

Zkoumati, zda myšlenku o ochraně poctivého držitele věc nevydrževšího nelze uzákoniti jiným způsobem, než textem podobným formulí práva francouzského, moderní zákonodárství romanské vůbec se neodvažuje.

Legislacemi prvního druhu jsou civilní zákon italský ze 26. června 1865 a civilní zákon španělský ze 24. července 1889, kteréž přijímajíce z francouzské právní doktriny přesvědčení, že jest pro moderní právní řád nezbytno chrániti poctivého nabyvatele movitosti auktoru nepatřící bez ohledu na dobovou kontinuitu

jeho držby, vyjadřují toto svoje přesvědčení texty obdobnými formulí francouzské: „Riguardo ai beni mobili per loro natura ed ai titoli al portatore, il possesso produce a favore dei terzi di buona fede l'effetto stesso del titolo“ (čl. 707 zák. ital.), „la posesión de los bienes muebles, adquirida de buena fe, equivale al título“ (čl. 464 zák. špaň.).

Ostatní moderní zákony romanské neuzákoňují pak principu o bezprodlené ochraně poctivého třetího držitele movitosti.

II. Proč francouzský zákonodárce dopouští z principu o nepřipustnosti mobilární vindikace pro věci kradené a ztracené výjimku a dovoluje vindikaci věcí tohoto druhu do tří let, vyložili jsme na příslušném místě své studie. I akcentujeme znovu: Kriterium různící mezi případy pravidelnými a případy, v nichž jedná se o věc kradenou neb ztracenou, nezavádí francouzský zákonodárce z důvodů vnitřních, t. j. pod tlakem úvahy právně-filosofické, usuzující, že třetí držitel věci kradené neb ztracené nemůže býti chráněn do té míry jako třetí držitel věci, jež dostala se z držby vlastníkovy způsobem jiným. Kriterium zmíněné přejímá zákonodárce francouzský z pramene svého — knihy Bourjonovy — bez zvláštní kritiky, právě tak, jako Bourjon kriterium toto převzal bez rozmyslu od pravoznalců, kteří formulí „possession vaut titre“ vyrozumívali processuelně právní theorii, jež držitele movitosti sprostovala důkazní povinnosti, a kteří z theorie této činili výjimku pro věci kradené a ztracené z toho důvodu, že v případech těchto mohla theorie tato případně chrániti i zloděje neb nálezce věci.

Kriterium toto, jež pro moderní právo francouzské lze tedy nazvati kriteriem číře náhodným, nezůstává bez vlivu na pozdější zákonodárství romanské.

Některými z legislativ těchto, jmenovitě zákonem italským a španělským, jest kriterium toto přejímáno doslova. Příčina tohoto úkazu jest ovšem jasná: Vykládáme-li pojem římsko-právního furta ve smyslu doslovném a nikoliv ve smyslu každé contrectationis rei fraudulosae, shoduje se náhodné kriterium práva francouzského — a to opět prostou náhodou — s kriteriem, které v právu římském ovládá problem mobilárního vydržení. Ze shody práva francouzského a římského bývá pak usu-

zováno, že kritérium toto uplatnilo se v obou právech z důvodů stejných, pro právněsocialní soužití vysoce závažných, aniž by ten který zákonodárce pokoušel se podstatu důvodů těchto si objasnit.

Naproti tomu legislace ostatní, nechápající přirozeně ani pro právo římské ani pro právo francouzské, proč má býti stanoveno zvláštní pravidlo pro věci kradené (a ztracené), netroufajíce si však úplna odloučiti se od svých vzorů, připadají na myšlenku, že názor o výjimečném postavení držitele věci kradené (a ztracené) vyjadřuje v právu římském a francouzském názor o výjimečném postavení držitele věci, kterou držitelův auktor nabyl vůbec skutkem trestným; pod vlivem myšlenky této jest pak měněno kritérium francouzské na kritérium různící mezi případy pravidelnými a případy, v nichž vindikována věc, již vlastník buď ztratil nebo již byl zbaven skutkem trestným.¹⁾

III. Vykládáme-li materielněprávní pravidla zákona francouzského o mobilární vindikaci správně, není třeba, pokud se jedná o případy předvídané čl. 2279, a to jak pravidelné tak výjimečné, uvažovati o processuálněprávním postavení držitele poháněného vindikací.

Pro materielněprávní pravidla zákona francouzského jest totiž, neběreme-li zřetelě k ustanovení čl. 2280, úplna vyloučeno, že by v konkrétním processe vůbec mohlo dojíti k jakékoliv důkazní činnosti držitelově. V případech pravidelných zákon vindikace nedopouští; jedná-li se o věc kradenou neb ztracenou, zákon dopouští vindikaci do tří let, po třech letech ji pak zakazuje; následkem toho dochází v processe pouze ke zkoumání otázky, jakým způsobem vlastník pozbyl držby věci, a jsou okolnosti týkající se způsobu, jímž žalovaný nabyl držby věci, úplně nerozhodnými pro rozsouzení sporu.

V kodexu, v němž proti vlastníkově vindikaci jest ochráněn ponze držitel kvalifikovaný, vzchází ovšem vysoce důležitá otázka: žádá kodex tohoto druhu na držiteli i důkaz o jeho kvalifikaci,

¹⁾ Srovnej příkladně čl. 532 zák. portugalského: „Si une chose mobilière perdue par son propriétaire ou a quise par l'effet d'un crime ou d'un délit, vient à passer aux mains d'un tiers de bonne foi, celui-ci l'acquiert par prescription à l'expiration d'un délai de six ans.“ (Překlad Lepelletierův).

nebo ukládá naopak důkaz o neexistenci této držitelovy kvalifikace žalujícímu vlastníku?

Okolnostmi kvalifikujícími držbu žalovaného mohou pak býti:

a) dobová kontinuita držby,

b) pravidelný akt nabyvací, t. j. titulus držitelův, buď druhu jakéhokoliv, neb druhu zvláštního (případy analogické případům článku 2280 C. c.),

c) přesvědčení držitelovo o auktorovu právu na scizení věci t. j. držitelova dobrá víra.

Pokud v moderním zákonodárství romanském jest žádána na držiteli dobová kontinuita jeho držby, trvá ten který zákonodárce na požadavku, aby držitel tuto okolnost kvalifikační v processe i dokázal.

Ohledně obou dalších okolností kvalifikačních jest však konstatovati, že vliv zákona francouzského event. vliv doktriny francouzské svádí moderní zákonodárce romanské k názorům, dle nichž držitel movitosti poháněný vindikací nedokazuje, ani jakým způsobem nabyl držby věci, ani, že při nabytí věci nevěděl o neexistenci autorova práva na zcizení věci.

§ 12.

Materielněprávní ochrana držitele poháněného vindikací.

A) Zákon italský a španělský.

Oba zákony v textech nahoře citovaných stanoví princip, že na poctivém držiteli nelze věci movité vindikovati.

Z principu tohoto dopouštějí oba výjimku pro věci ztracené a kradené; vindikaci takto výjimečně dopouštěnou omezují pak zákony tyto povinností vlastníkovou odškodniti držitele, jenž věci nabyt koupí ve veřejné dražbě, na trhu, neb od obchodníka prodávajícího věci takové a to cenou držitelem za věc podanou.¹⁾

¹⁾ Zák. ital.: Colui però che ha smarrita la cosa o che ne fu derubato, può ripeterla da quello presso cui la trova (čl. 708.) . . . . . Se però l'attuale possessore della cosa sottratta o smarrita l'ha comprata in una fiera o in un mercato, ovvero all'occasione di una vendita pub-

Výklady detailní podáváme následovně:

a) Formule, jimiž v zákoně italském a španělském jest vyjádřen princip o nepřípustnosti vindikace proti poctivému držiteli, nepoučují, zda má jimi býti chráněn toliko držitel, jenž věci nabyt v úmyslu nabytí jí za vlastní, nebo každý poctivý držitel bez ohledu na jakost úmyslu chovaného při nabytí věci.

Máme za to, že v právu italském a španělském jest uvedené formule pokládati za formule dopadající na každého poctivého držitele.

Svoje mínění opíráme o důvody následující:

Vytkli jsme na příslušném místě, že v části moderní doktriny francouzské jeví se z důvodů ekvinitních snaha učiniti účastným ochrany dle prvního odstavce čl. 2279 i poctivého zástavního držitele věci zastavené nevladníkem.

Zákonodárcům italským a španělským jest tato snaha části francouzské doktriny zajisté známa právě tak, jako výklady, jimiž odpůrci snažení tohoto dovozují, že formulí „*possession vaut titre*“ proti mobilární vindikaci jest chráněn pouze držitel *cum animo domini*. Máme za to, že z literárního boje ve francouzské doktríně ohledně otázky této odnášejí si zákonodárci italští a španělští přesvědčení, že není *de lege ferenda* důvodu, pro něž bylo by různiti mezi případy, v nichž třetí držitel nabyt

blica, o da un commerciante che faccia publico spaccio di simili oggetti, il proprietario non può ottenere la restituzione della cosa sua, se non rimborsando il possessore del prezzo che gli è costata (čl. 709.).

Zákon španělský liší se od zák. ital. v tom, že, mluvě o případech, v nichž jest vlastník povinen držitele odškodniti, uvádí výslovně i případ, v němž držitel koupil věc na burse (zbytečně, ježto nákup na burse jest nákupem na trhu veřejném) a přidává i pravidlo, dle něhož zastavárny jsou na vindikujícím vlastníkovi oprávněny žádati náhradu ceny zastavci půjčené: . . . Sin embargo, el que hubiese perdido una cosa mueble ó hubiese sido privado de ella ilegalmente, podrá reivindicarla de quien la posea. Si el poseedor de la cosa mueble perdida ó sustraída la hubiese adquirido de buena fe en venta pública, no podrá el propietario obtener la restitución sin reembolsar el precio dado por ella. Tampoco podrá el dueño de cosas empeñadas en los Montes de Piedad . . . . obtener la restitución, sin reintegrar antes al Establecimiento . . . . En cuanto á las adquiridas en Bolsa, feria ó mercado, ó de un comerciante legalmente establecido y dedicado habitualmente al tráfico de objetos análogos, se estará á lo que dispone el Código de Comercio (čl. 464).

věci za vlastní, a případy ostatními, a že jest tudíž poctivého držitele chrániti proti vindikaci vlastníkové, ať nabyt věci v úmyslu jakémkoliv. Usuzujeme pak dále, že z tohoto důvodu vyjadřují princip o bezprodlené ochraně poctivého držitele formulemi, jež po vzoru francouzském zučí všeobecně.

Princip o bezprodlené ochraně poctivého držitele, nabyvšího věci v úmyslu jakémkoliv, pokládají pak zákonodárci italští a španělští netoliko za pokrokový, nýbrž i za princip, jenž jest v dokonalém souladu se základním jejich chápáním pojmu držby.

Zákonodárci tito definují sice pojem držby na rozdíl od pojmu pouhé detence ve smyslu držby *cum animo domini*, avšak — patrně pod vlivem čl. 2228 C. c. — uznávají za možno držeti nikoliv pouze věc hmotnou, nýbrž i jakékoliv právo k věci. „Držbu práva“ nepokládají pak — na rozdíl od práva francouzského — za pojem, jehož lze užiti pouze pro pravidla o vydržení, nýbrž za pojem, jenž dopadá vůbec na veškeré otázky právního významu držby (problem ochrany *possessorní*, problem nároku držitelova na plody věci), jmenovitě i na otázku bezprodlené ochrany poctivé držby proti vlastníkové vindikaci: pojednávajíť ve zvláštních, jednotných oddílech o veškerých¹⁾ právních účincích držby, a v čelo oddílu dotyčného kladou definici, dle níž jest možna netoliko „držba věci“, nýbrž i „držba práva“.

b) Zmínili jsme se na příslušném místě, že v právu francouzském, přes nerůzníci doslov formule „*en fait de meubles possession vaut titre*“, formule tato nikterak nedopadá na držitele, jenž věci nabyt nápadem dědickým, a že doktrina francouzská v tomto smyslu dosah citované formule omezuje a to všeobecně aspoň ohledně dědice ve vlastním slova smyslu (a *contrario legatáre*). U příležitosti této vytkli jsme zároveň, že správným důvodem výkladu tohoto druhu jest okolnost, že zákon francouzský přejal v čl. 2236 a 2237 názor o kontinuitě zděděného majetku dědicova s majetkem zůstavitelovým.

Zákon italský pod vlivem francouzské doktriny stanoví, že pravidlo, obsažené v čl. 707 nedopadá na souhrn věcí movitých

¹⁾ Výjimku tvoří pravidla o vydržení; tato podávána jsou v souvislosti s pravidly o promlčení; k nedůslednosti této ovšem svádí romanský termin „*prescription*“.

„Questa disposizione non si applica all' universalità dei mobili“, čímž, jakož i článkem 2115,¹⁾ v němž přejímá názor, vyjádřený v čl. 2236 a 2237 zák. franc. dává na jevo, že pravidla zmíněného na dědice užiti nelze.

Naproti tomu zákon španělský v textu čl. 464. omezení podobného neuvádí. Zákonodárci španělskému jest dále názor o kontinuitě zděděného majetku dědicova s majetkem zůstavitelovým theorii neznámou, jak jasně vysvítá z ustanovení čl. 442, v němž — patrně zúmyslně oproti francouzskému vzoru — výslovně vytykáno, že poctivému držiteli, jenž věci nabytí co dědic, nemohou býti činěny výtky, pro něž bylo držbu zůstavitelovu pokládati za vadnou a následkem toho za nezpůsobilou míti pro zůstavitele právní účinky jinak obvyklé: „el que suceda por titulo hereditario no sufrirá las consecuencias de una posesión viciosa de su causante, si no se demuestra que tenia conocimiento de los vicios que la afectaban.“²⁾

Z mlčení čl. 442 zák. španělského a z názoru, jež jsme právě uvedli, usuzujeme bezpečně, že dle zák. španělského vindikace není dopuštěna ani proti poctivému držiteli, jenž movitostí nabytí co dědic.

Pravidlo tohoto druhu jest ovšem pravidlem zcela ojedinělým, a to jak vzhledem k soudobému zákonodárství, tak i vzhledem k historii problemu mobilární vindikace. Na omluvu zákonodárců španělských slouží však okolnost ta, že princip o bezprodlené ochraně poctivého třetího držitele movitostí jest jimi přejímán — pod vlivem práva francouzského — co princip nerůzníci vůbec mezi držitelem, jenž nabytí věci za úplat, a držitelem, jehož nabytí věci nic nestálo; následkem toho zákonodárci španělský, nezajíce názoru o kontinuitě majetku dědicova s majetkem zůstavitelovým, nemohou vůbec pochopiti, proč mělo by býti různěno mezi držitelem, jenž nabytí věci na základě auktorovy liberality projevené právním jednáním mezi živými (darem) a držitelem, jenž věci nabytí rovněž na základě liberality auktorovy, avšak nápadem dědickým.

¹⁾ Non possono prescrivere a proprio favore quelli che possiedono in nome altrui e i loro successori a titolo universale.

²⁾ Čl. 442.

c) Dle práva italského a španělského jest mobilární vindikace dopuštěna

1. proti nepoctivému držiteli věci vůbec,
2. proti poctivému držiteli věci vlastníkem ztracené neb mu ukradené.

I vzházejí otázky, po jak dlouho mají žaloby vindikační v těchto případech průchod?

ad 1. Zákon italský stanoví pro žaloby zvláště nevyjmuté všeobecnou lhůtu třicetiletou: „Tutte le azioni tanto reali quanto personali si prescrivono col decorso di trenta anni, senza che possa in contrario opporsi il diffetto di titolo o di buona fede“ (čl. 2135). V čl. 2146 jest pak pro vindikaci věci ztracené neb kradené stanovena výjimečná promlčecí lhůta dvouletá: „L'azione del proprietario o possessore della cosa mobile, per riavere la cosa derubata o smarrita in conformità degli articoli 708 e 709, si prescrive nel termine di due anni“; pro vindikaci mířící na nepoctivého držitele v případech pravidelných, t. j. v případech, v nichž věc nebyla vlastníkem ztracena neb mu ukradena, zákon neuvádí zvláštní kratší lhůty promlčecí, a jest tudíž po rozumu zákonného doslovu vykládati, že vindikace v případech těchto má průchod po dobu třiceti let.

Nepochybujeme ani dost málo, že praktické potíže plynoucí z nedopatření zákonodárcova, jenž vytyká zvláštní, kratší promlčecí lhůtu pro žalobu vindikační v případech pokládaných za výjimečné a nechává v případech, pokládaných za pravidelné, vindikační žalobu obmezenou pouze všeobecnou třicetiletou lhůtou promlčecí, potěmní doktrína odstraňuje, rozšiřujíc působnost krátké promlčecí lhůty čl. 2146 per analogiam i na ostatní případy mobilární vindikace. Nicméně máme za to, že zmíněné nedopatření zákonodárce italského znamenitě ilustruje jeho závislost od názorů, vyjádřených v Code civil: v zákoně francouzském jest pro případy pravidelné mobilární vindikace vůbec potlačena, i jest zákonodárci francouzskému pouze stanoviti promlčecí dobu pro případy výjimečné; v zákoně italském jest mobilární vindikace v pravidelných případech potlačena pouze proti poctivému držiteli; zákonodárce italský však přes to, pod tlakem svého vzoru, nepřipadá na myšlenku, že vzhledem k odchylce od textu francouzského, jest mu vindikaci dopouštěnou

proti nepoctivému držiteli i v případech pravidelných obmeziti vhodnou dobou promlčecí.

Jinak má se věc v právu španělském:

Zákon španělský zná — na rozdíl od svého vzoru — jednak šestiletou dobu promlčecí, dopadající na veškerý nárok na věc movitou: „Las acciones reales sobre bienes muebles prescriben á los seis años de perdida la posesión . . . (čl. 1.962) a dále i ústav vydržení mimořádného, jenž a contrario řádného mobilárního vydržení nežádá na vydržiteli dobré víry, stanoví však proti tříleté vydržecí době vydržení řádného, prodlouženou vydržecí dobu šestiletou: „El dominio de los bienes muebles se prescribe por la posesión no interrumpida de tres años con buena fe; también se prescribe el dominio de las cosas muebles por la posesión no interrumpida de seis años, sin necesidad de ninguna otra condición“ (čl. 1955).¹⁾

Po uplynutí šesti let od vlastníkova pozbytí držby zaniká však právo věc vindikovati pouze v případech, v nichž nejedná se o věc vlastníkem ztracené neb mu ukradené; jsou případy, v nichž vindikována věc ztracená neb kradená, výslovně vyjmuty z nahore uvedených pravidel o promlčení nároků na věci movité a o mimořádném mobilárním vydržení. V třetím odstavci čl. 1955 vykládá totiž zákon španělský, že vydržení netýká se věcí ztracených neb kradených, a odkazuje v této příčině na zásadu čl. 464, dle níž vindikace v těchto případech má průchod neomezený: „En cuanto al derecho del dueño para reivindicar la cosa mueble perdida ó de que hubiese sido privado ilegalmente . . . se estará á lo dispuesto en el art. 464“; toto svoje stanovisko dodržuje pak důsledně i v pravidlech o promlčení nároků na věc movitou.²⁾

¹⁾ Že při šestileté promlčecí lhůtě pro nároky na věc movitou nemá ústav mimořádného mobilárního vydržení vůbec praktické ceny, jest jasno: dopadát ústav mobilárního promlčení i ústav tento na držitele nepoctivého, a nelze se nadíti, že by držitel v případě vindikace namáhal se s důkazem o šestileté dobové kontinuitě svojí držby, kdyžžt pro promlčení vindikantova nároku jest okolnost dobové kontinuity naříkané držby okolností nerozhodnou.

²⁾ Čl. 1962 . . . „y excepto los casos . . . de hurto ó robo, en que se estará á lo dispuesto en el párrafo tercero del mismo articulo citado“ (rozuměj článku 1955).

Zákonodárci španělskému nelze vytknouti, že by nevhodně rozhodoval otázku, do kdy jest mobilární vindikaci dopustiti proti nepoctivému držiteli v případech pravidelných; za to však pro případy vindikace věci kradené neb ztracené zaujímá stanovisko, jež jasně ukazuje, že kritérium práva francouzského různí mezi případy pravidelnými a případy vindikace věci kradené a ztracené, ztotožňováno tu naprosto s obdobným kritériem římskoprávním, a že pro tyto případy výjimečně sdílí zákonodárci španělský romanistický názor (ovšem nikterak neodpovídající klassickému právu římskému) o neomezeném průchodu vindikace věci kradené.

ad 2. Ježto zákon italský nezavádí vůbec ústav vydržení pro věci movité, jest poctivý třetí držitel věci kradené neb ztracené chráněn pouze pravidlem o dvouletém promlčení vindikace věci tohoto druhu.

Netvrdíme, že by stanovisko zákona italského, jež zmíněným pravidlem chrání stejným způsobem proti vlastníkově vindikaci držitele poctivého i nepoctivého, bylo stanoviskem, jež lze schváliti pro kodifikaci moderní. Nicméně jsme nuceni uznati, že zákonodárci italští, třebaž nerůzní mezi otázkou ochrany držitele poctivého a otázkou ochrany držitele nepoctivého, chrání de facto pravidlem o promlčení i poctivého držitele věci kradené neb ztracené aspoň po dvou letech od vlastníkova pozbytí držby.

U srovnání se zákonem italským chová zákon španělský ohledně otázky ochrany poctivého držitele věci kradené neb ztracené názory naprosto zvrácené.

Zákon španělský a priori různí mezi otázkou ochrany držitele poctivého a otázkou držitele ochrany nepoctivého: Ve prospěch držitele poctivého zavádí ústav řádného vydržení tříletého, ve prospěch držitele nepoctivého jednak šestileté vydržení, jednak šestileté promlčení. Ježto však stanoví, že ústav vydržení vůbec (tedy i ústav vydržení řádného) nedopadá na věci kradené neb ztracené (srvn. výše), nedopřává ani poctivému držiteli věci tohoto druhu vůbec ochrany proti vlastníkově vindikaci.¹⁾

¹⁾ Následkem toho nemá ve právu španělském ústav řádného vydržení úplna žádné ceny praktické, ježto v případech pravidelných jest poctivý držitel následkem formule „obsažené v prvním odstavci čl. 464 chráněn bez ohledu na dobovou kontinuitu držby.

Absurditu názoru, jenž poctivého držitele věci kradené vůbec ani po době sebe delší nechce chrániti, není třeba čtenáři teprve dovozovati.

Vytýkáme však nicméně výslovně, že v celém moderním zákonodárství marně bychom pátrali po zákoně, odvozujícím ze způsobu, jímž věc vyšla z vlastníkovy držby, pro otázku ochrany poctivého držitele tak dalekosáhlé důsledky, jako zákon španělský, který poctivého držitele v případech pravidelných chrání bez ohledu na dobovou kontinuitu držby a naopak proti poctivému držiteli věci kradené neb ztracené dopouští vindikaci do nekonečna.

d) Převzetím ustanovení podobného ustanovení čl. 2280 C. c. oslabují zákony italský a španělský aspoň pro případy největší důležitosti praktické působnost pravidla, jež poctivého držitele věci kradené neb ztracené proti vlastníkově vindikaci bezprodleně nechrání.

Kdežto však zákon italský prostě přejímá speciální pravidla stanovená pro vindikaci věcí kradených neb ztracených v případech čl. 2280 C. c., aniž by kladl na držitele podmínku dobré víry, pokládá zákonodárce španělský ustanovení citovaného článku C. c. za ustanovení, jež výlučně dopadá na držitele p o c t i v é h o a přičiňuje v zákonném textu samém pro držitele podmínku dobré víry. Okolnost, že zákon španělský pravidla tohoto druhu výslovně obmezuje na případy držby poctivé, vítá právní historik s povděkem; uvědomujet si, že zákonodárce francouzský nekladl v těchto případech žádné váhy na dobrou či špatnou víru držitelovu — právě tak, jako okolnosti této nevšiml si vůbec při stanovení pravidel o mobilární vindikaci, — a vítá stanovisko práva španělského co chvályhodný návrat k tradicím, z nichž právě probírané pravidlo speciální vzniklo v historickém vývoji práva středoevropského.

Zbývá přičiniti poznámku jedinou:

Zjev, že zákonodárci italští a španělští ve speciálních případech obdobných případům čl. 2280 C. c. nestanoví, že vindikace nemá průchodu, nýbrž vindikaci dopouštějí, o b m e z u j í c e ji povinností vindikantovou odškodniti držitele cenou, již tento za věc skutečně podal, neplyne sice nikterak z úsudků těchto zákonodárců, že tento způsob ochrany držitele poháněného vindi-

kačí jest nějak zvláště cenný, nýbrž jest pouhopouhým důsledkem doslovu pravidla čl. 2280 C. c.

Zjev tento má však pro srovnávací pravovědu význam značný: Dokládá, že i v dobách nejnovějších lze pro případy, v nichž má býti chráněn ten, kdo nabytí věci na trhu, v dražbě neb od obchodníka, podržeti pravidla, jež dbají zájmů držitelových, aniž by současně bylo vlastníkovo právo na vindikaci věci prohlášeno za zrušené.

B) 1. Ostatní moderní práva romanská nemají principiálního pravidla, jež by bezprodleně chránilo poctivého držitele věci proti vlastníkově vindikaci.

Mobilární vindikace jest tu omezena následovně:

a) ve prospěch držitele nekvalifikovaného:

α) lhůtou promlčecí,

β) ústavem vydržení mimořádného, jenž na vydržiteli nežadá ani právního titulu ani dobré víry a stanoví dobu vydržecí pravidelně na deset let;

b) ve prospěch držitele kvalifikovaného:

α) ústavem vydržení řádného, pravidelně tříletého, jež na vydržiteli žádá právní titul a dobrou víru.¹⁾

β) Zákony portugalský a chilský na rozdíl od zákonů ostatních chrání pak poctivého držitele proti vlastníkově vindikaci i bezprodleně v případech analogických případům čl. 2280 zák. franc., dopouštějíce tu vindikaci, avšak pouze za podmínky odškodnění držitele cenou, již jej stálo nabytí věci. Citujeme v této příčině text čl. 534 zák. portug.: „Quiconque revendique une chose, dans le délai établi à cet effet, à celui qui l'a achetée à un marché, sur une foire publique, ou à un marchand faisant le commerce de choses semblables ou de même genre, est obligé de la payer au tiers de bonne foi au prix qu'elle lui a coûté, sauf recours contre

¹⁾ Srovn. pro zák. portug. čl. 532: Les choses mobilières peuvent être prescrites par une possession durant trois ans, s'il y a possession continue, paisible, avec juste titre et bonne foi, ou durant dix ans à défaut de bonne foi et juste titre (překlad Lepelletièrův). Ohledně zákonodárství ostatních srovn.: De la Grasserie: Code civil Chilien str. 371 a násl., str. 207; Týž: Code civil du Venezuela str. 224; Týž: Lois civiles du Brésil str. 322; Týž: Code civil Mexicain str. 94 a násl. Týž: Code civil Péruvien str. 114 a násl.

l'auteur du vol ou de la violence ou contre celui qui l'a trouvé", a vytýkáme, že v uvedených případech jest ovšem poctivý držitel chráněn beze všeho ohledu na způsob, čímž pozbyl držby věci.¹⁾

2. Vliv francouzského kriteriia různícího mezi případy pravidelnými a případy vindikace věci kradené a ztracené uplatňuje se tu — buď v původní svojí podobě neb v podobě kriteriia různícího mezi případy pravidelnými a případy vindikace věci nabyté držitelovým auktoem vůbec skutkem trestním²⁾ — tím způsobem, že pravidelná vydržecí doba vydržení řádného jest pro případy rázu druhého prodloužena; příkladem citujeme text čl. 533 zák. port.: „Si une chose mobilière perdue par son propriétaire ou acquise par l'effet d'un crime ou d'un délit, vient à passer aux mains d'un tiers de bonne foi, celui-ci l'acquiert par prescription à l'expiration d'un délai de six ans“.

§ 13.

Processuelněprávní postavení držitele ve sporu vindikačním.

A) Důkaz titulu.

I. Před úvahami, jež budou se zabývatí názory moderního románského zákonodárství na otázku, je-li neb není-li držitel poháněný mobilární vindikací povinen dokázati, že předmětu sporu nabyt na základě pravidelného smluvního styku, t. j. na základě právního titulu, vyšetříme, nenacházejí-li se v moderním zákonodárství románském pravidla, jež ve prospěch jakéhokoli v držitele předpokládají, že jeho držba vznikla právem.

a) Mezi pravidly, v nichž moderní zákony románské pojednávají o veškerých právních účincích držby a to jak držby movitosti tak držby nemovitosti, nacházíme texty, jež by

¹⁾ Zvláštní ustanovení má občanský zákon republiky Peru ohledně vindikace v případech analogických případům čl. 2280 C. c. Týž určuje pro věci kradené a ztracené prodlouženou dobu vydržecí (srovn. níže) a to dvanáctiletou a zkracuje ji pro zvláštní případy, o nichž právě mluvíme, na šestiletou. Viz De la Grasserie l. c.

²⁾ Srovn. výše.

při povrchním usuzování mohly snadno svést k mínění, že v moderním zákonodárství románském jest — asi tak, jako v moderním zákonodárství německém — běžným názor, dle něhož se o každém držebním faktu předpokládá, že bylo založeno po rozumu právního řádu, následkem čehož jest v eventuelním processe držitel sprostěn povinnosti dokázati oprávněnost svojí držby a naopak uloženo žalobci, aby prokázáním skutkových okolností, jež provázely vznik držby žalovaného, soudci doložil, že naříkaná držba neexistuje po právu.

Na doklad textů tohoto druhu uvádíme ze zákona italského: „Si presume sempre che ciascuno possieda per se stesso ed a titolo di proprietà...“¹⁾ a ze zákona španělského: „El poseedor en concepto de dueño tiene á su favor la presunción legal de que posee con justo titulo, y no se le puede obligar á exhibirlo.“²⁾

Názor, že by ten který zákonodárce románský chtěl textem tohoto druhu osvoboditi držitele od povinnosti dokázati ve sporu, jak, a že právem nabyt držby věci, nepokládáme však nikterak za správný.

Mínění svoje dokládáme následovně:

Hlavní pramen moderního zákonodárství románského francouzský Code civil všeobecné presumpce tohoto druhu vůbec nezná. Jmenovitě nelze nikterak za podobnou presumpci vykládati text čl. 2230 C. c., jenž stanoví: „On est toujours présumé posséder pour soi et à titre de propriétaire, s'il n'est prouvé qu'on a commencé à posséder pour un autre“. Text tento chce totiž říci pouze tolik, že ve prospěch vydržitele, který dokázal, že držby věci nabyt na základě titulu, jenž může býti základem vydržení (t. j. v úmyslu nabytí věci za vlastní³⁾), předpokládá se, že v okamžiku žaloby věc ještě drží na základě téhož titulu. V ohledu tomto není ve výkladu čl. 2230 C. c. ve francouzské doktríně žádných pochybností. Tomu, kdo by ohledně práva francouzského měl u věci této vykládací potíže, uvádíme na paměť, že text čl. 2230 dopadá na vydržitele věci nemovité, a že ve Francii období předkodifikačního theorie sprostující

¹⁾ Čl. 687 zák. ital.

²⁾ Čl. 448 zák. španěl.

³⁾ Srovn. ovšem okolnost, že zákon francouzský přejímá ústav t. zv. držby práva.

držitele břemene důkazního platila výlučně ohledně držby movitostí. Ostatně i ze souvislosti článku citovaného s textem článku bezprostředně následujícího¹⁾ jest patrné, že zákonodárce francouzský citovaným textem nechtěl, leč sankcionovati pro zákonný system názor, jenž, navazuje na zásadu „nemo sibi causam possessionis mutari potest“, jest ochoten pro vydržitele dokázavšího, že věci nabyt na základě titulu cum animo domini předpokládati, že průběhem držby téhož nenastala změna v držebním jeho úmyslu a jenž, tvrdí-li žalobce ve sporu vindikačním opak, ukládá tomuto provést i důkaz.

Snad moderní zákonodárci romanští nechápou vždy pravého smyslu vzorného textu, snad — vzhledem k moderní doktríně německé — dávají textu francouzskému smysl ten, že dle zákona francouzského nelze držitele mimo spor nutiti k důkazu o titulu jeho držby, případně, že nelze jej nutiti sporem k důkazu tomuto, netvrdí-li žalobce, že na držbu věci má právo sám.²⁾

Že však moderní zákonodárství romanské nepřikládá úslovím, jimiž se obíráme, významu pravidel, jež držitele v pravidelném sporu o právo k věci neb o držbu věci opravňují k processní nečinnosti, dokazují nad světlo jasněji pravidla, jež výslovně vytýkají co princip,³⁾ že ten, kdož dovolává se ve vindikačním sporu ústavu vydržení, jest povinen titul dokázati; citujeme ze zákona španělského čl. 1954; „El justo titulo debe probarse; no se presume nunca“, ze zákona portugalského čl. 519: „Le juste titre ne se presume pas; son existence doit être prouvée par celui qui l'invoque“. Zákon italský pak dokonce v samých pravidlech věnovaných nauce o všeobecných účincích držby stanoví, že fakt držby přítomné nikterak nedokazuje, jak, a že právně byla držba založena: „Il possesso attuale non fa presumere l'antico, salvo che il possessore abbia un titolo“ (čl. 692).⁴⁾

¹⁾ Čl. 2231: „Quand on a commencé à posséder pour autrui, on est toujours présumé posséder au même titre, s'il n'y a preuve du contraire.“

²⁾ Srovn. citovaný text zákona španělského; máme tu na mysli t. zv. žalobu provokační.

³⁾ Dopouštějíce výjimku pro držitele movitosti (srovn. níže).

⁴⁾ Zákon italský výjimečně nemá výslovného textu o vydržitelově povinnosti dokázati titul.

b) Po výkladech, jež dovodily čtenáři, že moderní zákonodárství romanské nezná principu, jenž by držitele věci movité i nemovité sprostoval povinnosti titul dokázati, zbývá vyšetřiti, zda nenacházejí se v moderním zákonodárství romanském pravidla, jež sprostují povinnosti této speciálně držitele věci movité.

V zákoně francouzském, — vykládáme-li formuli „en fait de meubles possession vaut titre“ správně co pravidlo, jež v principu nedopouští mobilární vindikace — pátráme marně po pravidlu stanovícím pro držitele movitosti presumpci titulu.

Konstatace tohoto poznatku jest zajisté vysoce zajímavou, uvážíme-li, že theorie, dle níž držitel (movitosti) byl ve sporu sprostován všeho břemene důkazního, vznikla právě ve Francii, že právě zde theorie tato jest ceněna po celá století co pravidlo vysoce účelné, ba pro právní řád nezbytné, a uvážíme-li dále, že theorie tato vyskytuje se v moderních kodifikacích práva německého, ačkoliv v teritoriích německých nikterak nevznikla samostatně, nýbrž napodobením dřevní jurisprudence francouzské. Zjev sám chápeme však snadno: Ve Francii formule, již tato theorie bývala vyjadřovaná, byla omylem Bourjonovým pro budoucnost dochována co formule vyjadřující pravidlo o principiální nepřipustnosti mobilární vindikace, a následkem omylu Bourjonova chápe i moderní zákonodárce francouzský formuli tuto již ve smyslu zmíněného názorového změní, kdežto v teritoriích německých formulím vyjadřujícím nahoře uvedený princip processuelněprávní v době té které kodifikace stále ještě rozumí se v jich smyslu původním.

Ježto pak vzhledem k soudobé kulturní vyspělosti širokých vrstev lidových, moderní francouzský zákonodárce nepochopil by vůbec obav, že by pravidlo Ordonnancí z r. 1556 a 1665, přejímané v čl. 1341 C. c., mohlo míti neblahý vliv na bezpečnost právních styků o cennější majetek movitý, dlužno míti za to, že při redakci Code civil byl pokládán — post tot discrimina rerum — za samozřejmý názor, že faktum držby žalovaného jest úplně nerozhodným pro jeho processuelněprávní postavení, a že každá z obou stran processních jest povinna dokázati okolnosti, jichž in concreto k obhájení svého nároku se dovolává, resp. jichž po rozumu pravidel zákonných dovolávat se může.

Po presumpci titulu držitele věci movité jest však v moderním zákonodárství romanském pátrati přes to, že presumpce tato nenachází se v zákonu francouzském: Proto, že v literatuře práva francouzského vyskytuje se názor, jenž v citované formulí nespátřuje pravidlo o nepřipustnosti mobilární vindikace, nýbrž právě presumpci titulu každého držitele movitosti, a že moderní zákonodárci stojí nikoliv pouze pod vlivem textu zákona francouzského, nýbrž i doktriny francouzské.

U věci konstatujeme následující:

Textu, jenž by vyjadřoval všeobecnou presumpci o titulu držitele věci movité, v moderním romanském zákonodárství není.

Zákony italský a španělský, ježto jejich tvůrci dali se novější francouzskou doktrinou přesvědčiti, že nestává pochyb o významu formule „*possession vaut titre*“ co pravidla potlačujícího mobilární vindikaci proti poctivému držiteli, a ježto uznávají za nezbytné uzákoniti myšlenku ochrany poctivého třetího držitele movitosti v právu domácím, přejímají sice v systémy zákonné formule podobné formulí francouzské, dbají, však toho, aby již ze stylisace formulí těchto bylo jasné zřejmo, že formule tyto vyjadřují materielněprávní pravidlo o nepřipustnosti mobilární vindikace proti poctivému držiteli a nikoliv processuelněprávní princip sprostující každého držitele povinnosti dokázati titul; míst o výrazů, jež by se kryly s francouzským terminem „*vaut*“, zařazují v text formulí výrazy „*produce, équivale*“, jimiž má býti dáno zřetelně na srozuměnou, že „*poctivá držba*“ neploďí pro držitele pouhou presumpci o jeho právu, nýbrž, že proň zakládá právo samo.

V ostatních zákonech formulí podobných formulí francouzské nenacházíme a nenacházíme tu ani textů jinak stylisovaných, které by vyjadřovaly princip, dle něhož jakýkoli držitel movitosti jest sprostěn povinnosti dokázati titul.

II. Kdybychom se však domnívali, že v moderním právu romanském vzhledem k poznatkům, jež jsme právě konstatovali, jest držitel movitosti, jenž se brání žalobě vindikační, všeobecně povinen, dokázati, jakým způsobem věci nabyt, byli bychom na omylu.

V úvahách, jež vysvětlí, jakým způsobem moderní zákonodárství romanské nazírá na problem důkazu držitele poháněného vindikací o jeho titulu, jest zásadně různiti mezi právem italským a španělským na jedné straně a právy ostatními na straně druhé.

a) Právo italské a španělské.

Předesíláme:

Francouzská doktrina, která vykládá, že formulí „*en fait de meubles possession vaut titre*“ jest vyjádřeno pravidlo nedopouštějící v principu mobilární vindikace proti poctivému držiteli, nikdy nežádala a dosud nežádá, aby poctivý držitel, bránící se vlastníkově vindikaci poukazem na citovanou formulí, ve sporu dokázal, že držby věci nabyt pravidelným stykem smluvním.

Příčinou tohoto zjevu jsou následující různé dvě okolnosti:

a) Pravidlo o nepřipustnosti mobilární vindikace jest v zákonu francouzském vyjádřeno textem, jenž, doslova vykládán, znamená processuelně právní pravidlo o presumpci držitelova titulu. Okolnost tato má za následek, že pravoznalec, jenž správně vykládá formulí tuto za pravidlo obsahu materielně právního, pokládá za samozřejmo, že formulí touto zároveň stanoveno, že držitele poháněného vindikací nelze přidržeti k důkazu o nabyvacím jeho způsobu. Pro processuelní útvar citované formule nenašel se v moderní doktríně francouzské dosud pravoznalec, jenž by si byl uvědomil, že, je-li správným výklad, dle něhož jest pokládati citovanou formulí za pravidlo materielněprávní, není žádného důvodu k tomu, aby též formulí, pro nevhodnou¹⁾ její stylistickou úpravu byl příkládán ještě další význam processuelněprávní, nenašel se dosud pravoznalec, jenž by na držiteli poháněném mobilární vindikací a bránícím se poukazem na citovanou formulí žádal důkazu o tom, jakým způsobem nabyt sporného předmětu.²⁾

¹⁾ ovšem historiku pochopitelnou.

²⁾ Okolnost, že formulí „*en fait de meubles possession vaut titre*“ jest moderní doktríně francouzské, i když tato formulí vykládá co materielněprávní pravidlo dopadající výlučně na držitele poháněného vindikací, vnučován názor opravňující držitele k processní nečinnosti, jest bystře postřehnuta i kritisována ve spise Saleillesově, nahoře citovaném. Saleilles konstatuje: „... dans le système de la doctrine, bien qu'on prétende ne voir dans la règle de l'article 2279 qu'un procédé d'acquisition, on lui em-

β) Do systému francouzského zákona civilního dostala se formule „*possession vaut titre*“ ve smyslu materielně-právního pravidla potlačujícího v principu mobilární vindikaci z důvodu: Portalis věří Bourjonovu sdělení, že formulí touto bylo v doktríně období předkodifikačního vyjadřováno materielně právní pravidlo obsahu právě uvedeného a uznává pravidlo tohoto obsahu za pravidlo účelné; s t y l i s a c e formule, již pravidlo o principiální nepřipustnosti mobilární vindikace vyjadřováno, Portalise vůbec nezajímá.

V doktrinalních výkladech moderního pravoznalectva jest však stylisaci naší formule věnována značná pozornost. I bývá právě v novější literatuře kladena otázka: Proč pravidlo zakazující mobilární vindikaci proti poctivému držiteli jest v zákonu vyjadřováno formulí, jež doslova stanoví, že držba movitosti platí za titul práva k movitosti. Na otázku tuto bývá pak kladena odpověď, že formule sama obsahuje vlastně právněfilosofické zdůvodnění pravidla, jež výslovně uváděno není: Proti poctivému držiteli jest v případech pravidelných mobilární vindikace pro to nepřipustnou, poněvadž držba movitosti — založená poctivým právním stykem s nevlastníkem — jest sama o sobě důvodem pravodatným. Následkem tohoto sofistického pochodu uvažovacího bývá pak — jak jsme na příslušném místě uvedli — v novější doktríně francouzské houfně tvrzeno, že poctivému držiteli bránícímu se vlastníkově vindikaci, není potřebí jiného titulu, než držebního fakta sama.¹⁾

prunte, en outre, une valeur probatoire, pour en faire un mode de prés mption simple“ . . . (str. 91.) a spatřuje správně příčinu tohoto počínání pravoznalectva v samém textu zákonném: „en effet la formule de l'article 2279 sous la forme par trop concise et vague qu'il a prise, s'est trouvée couvrir et confondre deux questions en soi très distinctes; et c'est même cette confusion qui a faussé, et qui fausse encore, toute l'interprétation pratique scientifique du texte; il a ramassé en une seule règle la question de fond et la question de forme“ (str. 75); následkem toho odsuzuje Saleilles citovanou formulí co „une formule mal faite et, si l'on peut dire, un texte manqué“ (str. 82.) a žádá reformu legislační „ . . . c'est au législateur qu'il appartient de prendre parti; n'est-il temps qu'il intervienne“ str. 95. Přes přísnou svoji kritiku, jest však Saleilles přece jenom pravoznalcem odchovaným v dosavadních výkladových názorech doktrinalních; schvaluje výklad, dle něhož držiteli vůbec netřeba „právního titulu“.

¹⁾ O praktickém významu theorie této jsme se rovněž na příslušném

Pro právo italské a španělské pak konstatujeme:

Termíny „*produce*“, „*equivale*“, užitými ve formulích zákonů italského a španělského na místo terminu překládajícího francouzské „*vaut*“, jest znemožněn výklad, jež by formulím italské a španělské kromě smyslu pravidla potlačujícího mobilární vindikaci přikládal i další smysl processuelně právní. Nicméně byli bychom na omylu, kdybychom se domnívali, že pro tuto změnu ve stylisaci dotyčných formulí lze v případech, na něž formule tato dopadá, žádati na držiteli důkaz o titulu. Po provedených záměnách francouzského terminu „*vaut*“ za termíny „*produce*“, „*equivale*“ obsahují formule italská a španělská totiž skutečně názor: poctivá držba jest sama o sobě důvodem, z něhož v y r ů s t á právo k věci movité.

Ve výkladech o právu francouzském vytkli jsme již, že podivuhodná theorie, která na p o c t i v é m držiteli nežádá titulu, má ve směru materielněprávním pouze ten účinek, že chrání proti vlastníkově vindikaci i držitele, jež nabyt pouze na základě titulu p u t a t i v n í h o; ve směru materielněprávním jiných škodlivých účinků theorie tato nemá proto, ježto „poctivým“ držitelem jest pouze držitel, jež de facto nabyt věci na základě titulu.

Ve směru processuelněprávním má však stylisace formule italské i španělské neblahý účinek ten, že na držiteli, bránícím se vindikaci poukazem na formulí tuto, důkazu o titulu žádati nelze.²⁾

místě zmínili; při této příležitosti jsme vytkli, že, theorie tato, jsouc ideově absurdní, nedá se pro právo francouzské držeti již pro doslov formule, jež netvrdí, že držba jest důvodem právo zakládajícím, nýbrž pouze důvodem, z něhož se pro držitele právo presumuje (*vaut*).

¹⁾ Jest zajímavo konstatovati, že zákon španělský pod vlivem myšlenky: — „poctivá držba“ jest okolností pravodatnou, — mluvě o řádném vydržení movitosti důsledně vynechává z tradičních podmínek k mobilárnímu vydržení nutný podmínku vydržitelova titulu, žádaje na vydržiteli kromě dobové kontinuity pouze „dobrou víru“: „El dominio de los bienes muebles se prescribe por la possession no interrumpida de tres annos *con buena fe* (čl. 1955).

²⁾ Kdyby byl na držiteli žádán důkaz o dobré víře, byl by tímto důkazem podán držitelem i důkaz o titulu; ježto však v právech romanských důkaz o dobré víře vůbec žádán není, jest držitel odvolávající se na citovanou formulí úplna sprostěn vši povinnosti důkazní.

Pouze v případech, v nichž vindikována věc ztracená neb kradená, pokud v případech těchto vůbec vzhází problem důkazní povinnosti žalovaného držitele,¹⁾ jest dle práva italského a španělského držitel povinen dokázati právní titul, ježto případy tyto jsou z dosahu citovaných formulí vyjmuty.

b) Ostatní zákony obsahují mezi pravidly o mobilárním vydržení zásadu, dle níž ve prospěch řádného vydržitele věci movité, výjimkou z principu příkazujícího vydržiteli titul dokázati, existence titulu se předpokládá. Příkladem uvádíme čl. 532 zák. portug., jenž a contrario čl. 519 pro vydržení mobilární stanoví: „le juste titre (et la bonne foi) se presume toujours“, a vysvětlujeme věc následovně:

Tvůrci zákonů tohoto druhu vědí o rozporu pánujícím v moderní doktríně francouzské ohledně výkladu formule „en fait de meubles possession vaut titre; vědí, že jedna část doktriny této vykládá zmíněnou formuli ve smyslu processuelněprávního pravidla sprostujícího každého držitele věci movité povinnosti dokázati titul, kdežto druhá spatřuje ve zmíněné formuli zásadu, dle níž mobilární vindikace není proti poctivému držiteli dopuštěna; pro výkladový tento rozpor neodvažují se pak zavést v systém toho kterého zákona formuli podobnou.

Kdežto však patrně míní, že zásadu, jež poctivého držitele věci movité chrání proti vlastníkově vindikaci bezprodleně, nelze vyjádřiti jinak než textem podobným obávané formuli francouzské, a následkem toho o jinou stylisaci zásady tohoto druhu se vůbec nepokoušejí, uvědomují si, že theorie processuelněprávní o presumpci držitelova titulu má praktický význam právě v případech, v nichž jest zažalován třetí držitel movitosti, a schvalují důsledek zmíněné theorie processuelně právní tehdy, dovolávají-li se třetí držitel movitosti ústavu vydržení; i přejímají v systém zákonný pravidlo, jež speciálně pro vydržitele věci movité zřetelným způsobem stanoví, že tento není (po důkazu o dobové kontinuitě držby) povinen dokázati existenci právního titulu; naproti tomu v případech, v nichž třetí držitel věci brání se vlastníkově vindikaci, aniž by byl dokázal dobové kontinuity držby nutné k vydržení (případy analogické případům čl. 2280

¹⁾ Případy článku 2280 C. c.

C. c.),¹⁾ důsledků theorie této neschvalují a následkem toho na držiteli důkaz o jeho nabývacím způsobu žádají.

B) Důkaz dobré víry.

Ve všech moderních právech románských nacházíme pravidlo, jež pro každého držitele ať movitosti, ať nemovitosti stanoví presumpci dobré víry; příkladem uvádíme texty italský a španělský: „La buona fede é sempre presunta“,²⁾ „la buena fe se presume siempre.“³⁾

Za držitele dobré víry jest pak dle souhlasných názorů moderních zákonodárců románských, pokládati držitele, jenž, nabývá věci, nevěděl, že autor nemá práva věci zciziti.⁴⁾

Důsledkem presumpce o držitelově dobré víře žádá se pak v processech vindikačních na žalobci, aby, má-li jeho žaloba setkat se s úspěchem, prokázal, že žalovaný, nabývá věci, věděl, že nabývá od osoby zcizující věc bezprávně.

Tato presumpce držitelovy dobré víry má v právu románském vůbec, zvláště pak v právu italském a španělském, účinky dalekosáhlé.

Že provedení důkazu o neexistenci držitelova titulu žalobci zdaří se velmi zřídka, a že následkem toho požadavek držitelova titulu, není-li na žalovaném žádán i důkaz z titulu, de facto nemá mnoho praktického významu, průběhem svých úvah jsme již vytkli. I dokládáme: důkaz o neexistenci držitelovy dobré víry jest ještě nesnadnějším než důkaz o nedostatku držitelova titulu; lzeť o existenci neb nedostatku držitelova titulu přesvědčiti se z okolností vnějších,⁵⁾ ze způsobu, jímž věci bylo držitelem nabyto,

¹⁾ Pokud ovšem zákony tohoto druhu vůbec znají ochranu nevydrževšího držitele movitosti (srovn. výše).

²⁾ Čl. 702 zák. ital.

³⁾ Čl. 434 zák. špaň.

⁴⁾ „Se reputa possesor de buena fe al que ignora que en su título o modo de adquirir exista vicio que lo invalide“ (433 zák. špaň.), „La possession de bonne foi est celle qui résulte d'un titre dont les vices sont ignorés du possesseur“ čl. 476 zák. port. Zákon italský nepřesně a zbytečně (vzhledem k ústavu držby práva) akcentuje okolnost držitelova animi domini: „È possessore di buona fede chi possiede come proprietario in forza d'un titolo abile a trasferire il dominio, del qual titolo ignorava i vizi (čl. 701.).

⁵⁾ ovšem žalobci nesnadno vypátratelných.

kdežto dobrá neb špatná držitelova víra jest okolností vnitřní, jež v pravidelných případech vůbec při nabývacím aktu vůbec nebývá na venek projevena; následkem toho presumpce o dobré víře držitelově působí, že požadavek držitelovy dobré víry má ještě méně praktického významu než požadavek titulu při presumpci téhož.

Presumpce držitelovy dobré víry jest v moderní práva románská přejímána z francouzského Code civil,¹⁾ jenž ji vypisuje z romanistické doktriny periody předkodifikační.

Ve francouzském právu právě tak jako u romanistů, z jichž děl francouzský zákonodárce názor svůj čerpá, dopadá však — pro otázku mobilární vindikace — presumpce zmíněná na případy jiné, než v moderním zákonodárství románském, a má následkem toho i jiný význam praktický.

U romanistů a v právu francouzském dopadá presumpce tato toliko na vydržitele a znamená tu: Držitel, který dokázal, že držel věc po dobu zákonem pro vydržení předepsanou, a že věci nabytí na základě právního titulu, není povinen dokazovati i dále, že při nabytí věci nevěděl o nedostatku auktorova práva.

V moderních zákonech románských má však presumpce dobré víry dosah právě uvedený pouze ohledně držitele nemovitosti.

Je-li však žaloba vindikační namířena na držitele věci movité, význam presumpce této tu značně se mění.

V ohledu tomto jest různiti následovně. Dobrá víra se v moderních právech románských předpokládá:

1. Ve prospěch držitele, jenž sice dokázal, že věc držel po dobu nutnou k vydržení, jenž však nedokazuje, že věci nabytí na základě právního titulu.

2. Ve prospěch držitele, jenž sice dokázal, že věci nabytí na základě právního titulu, jenž však nedokazuje dobové kontinuity držby.

3. Ve prospěch držitele, jenž nedokazuje ani dobové kontinuity držby, ani, že věci nabytí na základě právního titulu.

Ad 1. Vyložili jsme na příslušném místě, že, pokud v moderním právu románském jest vindikace věci movité omezena řádným vydržením, předpokládá se pro vydržitele, že věci nabytí na

¹⁾ Čl. 2268—2269 C. c.

základě právního titulu, a že týž dokazuje toliko dobovou kontinuitu držby.

Ad 2. Případ, v němž držitel movitosti nedokazuje dobové kontinuity držby, za to však právní titul, nastává v moderním právu románském všude tam, kde to které zákonodárství obsahuje pravidla chránící držitele, jenž věci nabytí na trhu, v dražbě veřejné neb od obchodníka.

V právu italském a španělském týká se totiž pravidlo tohoto druhu výhradně toho, kdo zvláštním uvedeným způsobem nabytí věci ztracené neb kradené; i jest patrné, že nelze držitele takto chráněného osvoboditi od povinnosti dokázati titul, ježto ohledně processuálněprávního postavení držitele věci kradené neb ztracené nelze vyvozovati důsledků z formulí, jimiž v právech těchto jest pro pravidelné případy stanoven princip nepřipustnosti vindikace proti poctivému držiteli věci movité.

Pro ostatní moderní práva románská, která znají pravidlo obsahu nahoře uvedeného, sluší si pak uvědomiti, že v právech těchto jest presumpce o titulu stanovena výhradně pro vydržitele věci movité, a že není tudíž lze dosah presumpce této rozšiřovati i na případy, v nichž proti vindikaci chráněn držitel nekvalifikovaný dobovou kontinuitou svojí držby.

Ad 3. Na držitele, jenž nedokázal ani dobové kontinuity svojí držby ani právního titulu, dopadá presumpce o dobré víře pouze v právu italském a španělském a to v případech, v nichž jedná se o vindikaci věci, jež nebyla vlastníkem ztracena, ani mu ukradena. —

Rozšíření dosahu presumpce dobré víry v moderním právu románském jest ovšem posuzovati pro různé uvedené kategorie různě:

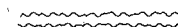
Nenáležíme nikterak k stoupencům moderních romanistů, kteří, posuzující otázku, do kdy jest vindikaci dopřáti průchodu, ulpěli na stanovisku římskoprávním a žádají na držiteli, jenž jest žalobou vindikační pohnán po určité době od vlastníkovo ztráty držby, jednak dobovou kontinuitu držby, jednak právní titul a dobrou víru; naopak jsme toho přesvědčení, že žalobu vindikační jest proti držiteli, dokázavšímu, že držel věc po dobu zákonem předepsanou, potlačiti, aniž by bylo na něm třeba žádati zmíně-

ných dalších okolností jeho držbu kvalifikujících, ježto v těchto případech pokládáme okolnost, že držba pŕihonem vindikačním nařikaná trvala nerušeně po dobu zákonem předepsanou, samu o sobě za okolnost pravodatnou. Ježto však jsme si vědomi, že presumpce vydržitelova titulu a jeho dobré víry v praxi života úspěch vindikačního pŕihonu znemožňuje, zveme systém zákonný, jenž na vydržiteli na jedné straně titul a dobrou víru žádá a na druhé straně vydržitele sprostňuje povinnosti dokázati okolnosti tyto, systemem nedůsledným, nedbajícím praktických důsledků zmíněných presumpcí a neuvědomujícím si rozpor mezi dotyčným pravidlem materielněprávním a dosahem uvedených processuálních presumpcí.

Jedná-li se však o otázku ochrany držitele, jehož držba není kvalifikována dobovou kontinuitou, nepokládáme nikterak za správné, je-li držitel sprostěn důkazu o svojí dobré víře, ač nucen dokázati právní titul. Netrvala-li totiž držba nařikaná po určité době (zákonem předepsanou), jsou důvody, pro něž tu držba chráněna proti vlastníkově vindikaci, jednak okolnost, že týž nabyt spůsobem objektivně bezvadným (t.j. na základě právního titulu), jednak okolnost subjektivního přesvědčení téhož, že nabývacím svým aktem neruší právo cizí. Obě tyto okolnosti jsou pro otázku, zda držitel jest hoden právní ochrany, stejně závažnými, a nelze nikterak z existence právního titulu usuzovati na existenci dobré víry. Úvahou touto vedeni prohlašujeme, že ani pro případy, v nichž vindikována movitost na tom, kdo jí nabyt na trhu, v prodeji veřejném neb od obchodníka, neschvalujeme, je-li pro nabývatele tohoto druhu stanovena presumpce dobré víry. Jinak však ochotně uznáváme, že v případech těchto presumpce dobré víry nebude míti pravidelně v praxi důsledků neblahých, ježto nejčastěji ten, kdo nabývá věci spůsoby právě naznačenými, bývá přesvědčen o autorově právu na zcizení věci.

Je-li důkazu o dobré víře sprostován držitel, jenž vůbec není povinen dokazovati jiných okolností kvalifikačních, má presumpce o dobré víře za následek, že držitel, jenž dovolává se ochrany proti nároku vlastnickému, jest vůbec sprostěn povinnosti objasniti soudci, že držba jeho odpovídá požadavkům práva pozitivního. Vzhledem k nesnadnosti důkazu žalobcova o neexistenci držitelovy dobré víry zůstane pak téměř vždy držba, o níž v processe ne-

zjištěno, je-li dle materielněprávních pravidel zákonných hodna právní ochrany čili nic, zjevem de facto nezvratitelným. I jest zákonodárcům italským a španělským činiti výtku vysoce závaznou.¹⁾ Snahy jejich o omezení dosahu vzorové formule francouzské „en fait de meubles possession vaut titre“ na případy držby poctivé, snahy o zřetelné vyjádření principu ochrany poctivého držitele movitosti proti vlastníkově vindikaci jsou pro praxi téměř vždy beze všeho významu, ježto zákonodárci tito opomenuli současně stanoviti, že držitel jest povinen dokázati kvalifikaci na něm žádanou, ba ježto presumpcí o dobré víře držitelově soudci jest znemožněno přezkoumání otázky, zda držba žalovaného skutečně vyhovuje požadavku kladenému na ni zákonem. Zákonodárcům italským a španělským při pojímání problemu ochrany poctivého držitele movitosti proti vlastníkově vindikaci schází smysl pro praktický dosah celku pravidel na problem tento dopadajících naprosto; a přece právě z moderní judikatury francouzské, již brali na radu, bylo jim lze přesvědčiti se o tom, že, je-li držitel poháněný vindikací oprávněn k processní nečinnosti, jest úspěch vindikačního pŕihonu téměř vždy již z předu znemožněn.

¹⁾ I doktríně francouzské jest činiti výtku, že tato, namáhajíc se s výklady, jež snaží se omeziti dosah formule „en fait de meubles possession vaut titre“ na případy držby poctivé, neuvědomila si, že snahy její jsou bezcenné, ježto pro doslov těch kterých zákonných textů francouzských doktrína neodvažuje se žádati na držiteli důkaz o titulu a dobré víře.